

გვარების წარმომავლობას ცარიზმის მმართველობის და კომუნისტური წყობილების დროს არ ექცეოდა ღირსეული ყურადღება, რადგანაც იგი არ პასუხობდა ხელისუფლების ინტერესებს.

გვარების წარმომავლობა, როგორც ერის ისტორიის მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილი, აქტიური მსჯელობის საგნად ქვეყნის დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ გახდა.

ამჯერად მკითხველის ყურადღებას მივიქცევ ერთ ძველ გვარზე, **გვარიშვილზე**, რომლის ეტიმოლოგიას და ისტორიას რამდენიმე ავტორის ნაშრომი მიეძღვნა (სტეფანე ქემსაძე, ილია მაისურაძე, ზურაბ ჭუმბურიძე, ალექსანდრე ღლონტი, იოსებ ბეჭირიშვილი, ოსიკო გვარიშვილი, თემურ ამყოლაძე, რამაზ სურმანიძე და სხვ.).

„გვარ“ – ფუძის მქონე გვარები საქართველოში ბევრია: გვარიკიძე, გვარიძე, გვარიძიშვილი, გვარალია, გვარამაშვილი, გვარლიანი, გვარაშვილი, გვარიშვილი, გვარამიანი და სხვ. ქედის რაიონის სოფელ უჩხითში ცხოვრობენ და ოდითგანვე თავადებად ითვლებიან **გვარელასშვილი-გვარელოღლი-ნაკაშიძეები**. გვარელასშვილი გვხვდება ტბეთის „სულთა მატიანე“-ს მე-14 საუკუნის ერთ-ერთ საბუთში, სადაც ნათქვამია: „სულსა გვარელასშვილისა გიორგისა და მისა მეუღლისა თინასა შეუნდვენ“ (ტბეთის სულთა მატიანე, 1977:34).

მკვლევართა ერთი ნაწილი ვარაუდობს, რომ გვარელასშვილი და გვარიშვილი ერთიდაიგივეა. **ზაქარია ჭიჭინაძე** ამ გვარის წარმომავლობას უკავშირებს მაჭახლის ხეობის სოფელ გვარას (ზაქარია ჭიჭინაძე 1913:188, 191, 195).

ამ მოსაზრებაში მართლაც არის ჭეშმარიტების კვალი. დასაწყისში გაჩნდა სადაურობის აღმნიშვნელი გვარელი (სოფელ გვარადან), ხოლო შემდეგ მას დაემატა ქართულისთვის ჩვეულებრივი ბოლოსართი – „შვილი“ და უნდა მიგვეღო გვარელიშვილი, თუმცა „სულთა მატიანეში“ გვარელასშვილია.

გარდა ამისა, ერთ სოფელს ქობულეთის რაიონშიც გვარა ჰქვია, მაგრამ ჯერჯერობით არავის უთქვამს, რომ ამ სოფლის სახელი გვარის ფუძეაო და მართლაც ასეა. ამგვარად, ჩვენი ვარაუდი განსხვავდება ცნობილი მწიგნობრის მოსაზრებებისგან. ჩვენი აზრით, გვარელასშვილი ნაწარმოებია საკუთარი სახელისგან – გვარელა, რომლის მსგავსი სახელებიც გვხვდება: გვარისა, გვარულა (ალექსანდრე ღლონტი, 1986:101, 206).

ამგვარად, გვარელასშვილი დამოუკიდებელი გვარია და არაფერი აქვს საერთო ზემოთდასახელებულ გვარ-ფუძის მქონე სხვა გვარებთან, მათ შორის გვარიშვილთან.

გვარელასშვილი მამაკაცის საკუთარი სახელის, თუ გეოგრაფიული სახელისგან წარმოიშვა, ამჯერად ჩვენთვის მნიშვნელობა არა აქვს საქმე გვაქვს გვარელასშვილთან თუ გვარიშვილთან.

ეს საკითხი საკმაოდ ღრმად შეისწავლა ცნობილმა ქართველმა მწერალმა და მრავალი ისტორიული ქრონიკის ავტორმა, **თემურ ამყოლაძემ**,

რომელმაც გააკეთა ლაკონური დასკვნა: „გვარელისშვილი და გვარიშვილი ერთი და იგივე გვარი არ უნდა იყოს... გვარიშვილი სრულიად დამოუკიდებლად გაჩენილი გვარი ჩანს (თემურ ამყოლაძე, 2015:100, 103).

ჩვენც ვეთანხმებით ავტორს, მაგრამ საიდან წარმოიშვა „გვარიშვილი?“ ეს ისტორია ძალზე საინტერესო, მე ვიტყვოდი რომანტიკულია. პირველად ამ თემას საუკუნის წინ შეეხო მეფის რუსეთის დროს ზემო აჭარაში მწერლად ნამყოფი პუბლიცისტი და საზოგადო მოღვაწე **სტეფანე ქემხაძე** (1881-1966). მან 1918 წელს ვრცლად ჩაიწერა 80 წლის მოხუცის ნაამბობი და მას „საუბარი უცნობთან“ უწოდა. ამ „საუბრის“ ხელნაწერი ს. ქემხაძეს ცნობილი სამეურნეო მოღვაწის ალექსანდრე გვარიშვილისთვის გადაუცია, შემდეგ შემოკლებით დაიბეჭდა ჟურნალ „ლიტერატურულ აჭარაში“ (ლიტერატურული აჭარა, № 2. 1966).

ხოლო მისი სრული ვარიანტი ინახებოდა მწერლის და მთარგმნელის **ოსიკო გვარიშვილის** ოჯახში. მათი შედარებით გაირკვა, რომ ჟურნალში, შემოკლების გარდა, ზოგი პრინციპული საკითხები გამოტოვებულია (ალბათ კომუნისტური კონიუნქტურის გამო), ხოლო ზოგი რამ თვითნებურად დამატებულია.

2002 წელს ოსიკო გვარიშვილმა სტეფანე ქემხაძის „საუბარი უცნობთან“ მთლიანად, შესწორება-შემოკლების გარეშე გამოაქვეყნა გაზეთ „გვარიშვილობა“-ში („გვარიშვილობა“, № 1 (9) 2002 წ.).

წერილი ძალზე ვრცელია (გაზეთის ორნახევარი გვერდი უკავია), მასში მოტანილია მრავალი ისტორიული ამბავი და იგი შესაძლოა მივაკუთვნოთ საკმაოდ საინტერესო პროზაულ ქრონიკას, თუმცა ჩვენ ამ „საუბრიდან“ მკითხველს ძალზე მოკლედ მივაწვდით იმ ადგილებს, რომლებიც „გვარიშვილის“ წარმომავლობაზე მეტყველებს.

ქობულეთში მუშაობის დროს 1918 წელს სტეფანე ქემხაძეს კანცელარიაში ესტუმრა, ქართულ ჩაქვურაში მდიდრულად ჩაცმული, 80 წლის მოხუცი, რომელსაც მეგრულ მრავალი ჯილდო მოუჩანდა. იგი ძველი ღამაზი ქართულით მეტყველებდა. დასაწყისში მან მასპინძელს თხოვა ძველი ისტორიული წიგნები ეთხოვებინა. ისაუბრეს საქართველოს ისტორიასა და ლიტერატურაზეც და შეთანხმდნენ, რომ სტეფანე წიგნებს შეუგროვებდა, ხოლო მოხუცი ერთი კვირის შემდეგ კვლავ ესტუმრებოდა წიგნების წასაღებად, თან თავის ვინაობაზეც მოუთხრობდა.

დათქმულ დროს იგი მართლაც მივიდა. სტეფანემ სახლში მიიწვია და გახანგრძლივებული სადილობის დროს სტუმარმა თავისი თავგადასავალიც უამბო. საუბრის მოკლე შინაარსი ასეთია:

მამაჩემიდან გამიგონია, რომ წარმოშობით სვანეთიდან ვყოფილვართ, გვარად **დადეშქელიანები**. ჩემი წინაპარი მეტად მკაცრი ყოფილა და გლეხებს მოუკლავთ ისიც და მისი ერთგული პირებიც. ორი ვაჟიშვილი 19 და 17 წლისანები გადარჩენილან და ქუთაისში ჩამოსულან. მდეურის მოლოდინში აქედანაც აყრილან, უფროსი კახეთისკენ, მეორე აჭარისკენ გაქცეულა. ჩემს ბაბუას, მაშინ 17 წლის ყმაწვილს, ტყე-ტყე უვლია, დიდი გაჭირვებით ჩაქვში ჩაუღწევია და იქ ხალვაშის ოჯახში უშოვნია საიმედო თავშესაფარი. მასპინძელს ვინაობა გამოუკითხავს, მაგრამ ჭაბუკს ნამდვილი გვარი დაუმაღავს და „გვარიშვილი“, ე. ი. მაღალი წოდების, კარგი გვარის შვილი ვარო, უთქვამს.

ხალაში 2-3 წლით ცხოვრების შემდეგ სტუმარი თავისი ზრდილობით, აღზრდით, სიტყვა-პასუხით და სიბეჯითით იმდენად მოეწონათ, რომ ხალ-ვაშმა ერთად-ერთი ქალიშვილი ნათელა (ი. ბექირიშვილის ვერსია) მას მი-ათხოვა. ახალგაზრდას ვაჟკაცობით და სიმამაცითაც გამოუჩენია თავი და საბოლოოდ ჩაქვში დამკვიდრებულა. თუმცა მისი ნამდვილი გვარი კვლავ საიდუმლოდ დარჩენილა და იგი მისივე შეთხზულ „გვარიშვილს“ ატარებდა (ი. ბექირიშვილის აზრით სახელად იუსუფი ერქვა). ჩაქვში ისინი საკმაოდ გამრავლებულან.

ამ ჭაბუკის, სტეფანეს სტუმრის ბაბუას შვილი და ჩენი მოსაუბრის მამა ერთ დიდ ვაჭარს მოსწონებია და სტამბოლში წაუყვანია. აქ მას 40 წლისას საკუთარი სავაჭრო მოუწვია და ამ საქმით სახელიც გაუქთვამს. მას **გურჯ სულეიმან გვარიოღლის** ეძახდნენო, დიახ, გვარიოღლის და არა გვარელოღლის. თხუთმეტი წლის შემდეგ სულეიმანს ცოლ-შვილიც წაუყვა-ნია სტამბოლს. ცოლი ბათუმელი **აბაშიძის** ქალი ყოფილა, კეთილი, მწიგ-ნობარი, ქმარ-შვილთან მხოლოდ ქართულ ენაზე მოლაპარაკე. შვილს, ე. ი. ჩენს მთხრობელს საფრანგეთის სამხედრო აკადემიაში მიუღია განათლება, 60 წელი ოსმალეთის არმიაში უმსახურია, რასაც ს. ქემხაძესთან მორიდე-ბით ყვებოდა და გენერლის ჩინით პენსიაზე გასულა: „... ვინ მოსთვლის რამდენი გამოჩენილი ქართველი მოღვაწის ცხოვრება დამთავრებულა უნ-დობლობით. უნდობლობის უჩინარი ატმოსფერო კი ისე მოხერხებულად იყო გახვეული ჯილდოებსა და გარეგანი პატივისცემის სამოსელში, რომ ასე ადვილად მისი შემჩნევა, ცხადია, არავის შეეძლო“ – უთქვამს სტუმარს სტეფანესთვის და აშკარა იყო, რომ ქართველ მოღვაწეებში სტუმარი გუ-ლისხმობდა თავის თავსაც, მრავალი ჯილდოს, სიგელის და სამხედრო წო-დეების მფლობელს; საუბარში იგრძნობოდა აგრეთვე სინანული უცხო ქვეყ-ნის სამსახურში ყოფნის გამო.

სტეფანე ქემხაძისთვის სხვა ბევრი საინტერესო ამბებიც მოუყვლია მოხუცს, მაგრამ მე მხოლოდ ერთს შევეხები. ერთ-ერთი ბრძოლის დროს სამი სპარსელი გენერალი ოსმალებს ტყვედ ჩაუგდიათ. ერთ-ერთი მათგანი ჩენს სტუმარს ძალზე მოსწონებია და ფარულად სახლში მიუწვევია. საუბ-რის დროს ტყვე გენერალს, რომელიც თავისი პრინციპულობითაც გამოირ-ჩეოდა, მისთვის უთქვამს: „თქვენთან ტყვეობას და საძრახ სიცოცხლეს სიკ-ვდილი მირჩევნიაო“; სტეფანე წერს: „მე მომაგონდა „ვეფხისტყაოსნის“ ად-გილი, „სჯობს სიცოცხლესა ნაძრახსა, სიკვდილი სახელოვანი“ და ვკითხე, საიდან იცით ეს აფორიზმი-მეთქი... ჩემმა დედამ მასწავლაო... კი, მაგრამ თქვენ რა ეროვნებას ეკუთვნით-მეთქი, მან მიპასუხა: მე ირანელი ვარ, ტო-მით ფერეიდნელი ქართველი ფეიზულა, გვარად დავითაშვილი.“ ამის შემ-დეგ მასპინძელს ქართული საუბარი გაუბამს და თავისი ვინაობის საიდუმ-ლოც პირველად მისთვის გაუმხელა: „დადეშქელიანი გახლავარო.“ შემდეგ მათი მახლობლობა გაგრძელდა, ერთხელ დავითაშვილს დადეშქელიანი ბრძოლაშიც გადაურჩენია. დამოყვრებულან კიდევ: „მისი ქალიშვილი ლეი-ლა ჩემი ნანატრი რძალიაო“, უთქვამს მასპინძლისთვის დადეშქელიანს.

საუბრის დროს სტეფანე უქებდა სტუმარს გულახდილობას, რომელ-მაც მასზე ძალზე დადებითი შთაბეჭდილება მოახდინა, მაგრამ მას მასპინ-ძლის შექების ნაკლებად სჯეროდა: – მე ხომ თურქეთის გენერალი ვარო – უთქვამს დადეშქელიანს.

- თქვენ თურქეთის გენერალი ხართ და არა თურქი გენერალი.
- კი, მაგრამ მე ხომ მუსლიმანი ვარ და რჯული მაერთიანებს თურქეთთან.
- მართლია, რჯული თურქეთთან გაერთიანებს, ეროვნული წარმოშობა, ეროვნული სული კი ქართველობასთან.
- სწორი ბრძანდებით. ეროვნება ყველა ჩვეულებაზე მაღლა დგას და მაშასადამე ერის ძახილი უფრო ძლიერია რჯულის ძახილზე, თუმცა ამას ზოგჯერ გამონაკლისიც აქვს.

ასეთი მამულიშვილური გრძნობებით დამთავრებულია სტეფანე ქემხაძის და მისი იღუმელი სტუმრის დადემქელიანის გულახდილი საუბარი. პირობა დაუდვიათ კვლავ შეხვედროდნენ ერთმანეთს, მაგრამ მალე აჭარაში ოკუპანტები შემოსულან და ეს პირობა აღარ ასრულებულა. თვით სტეფანეს კი მეხსიერებაში ჩარჩა სვანეთის დიდი მთავრის დადემქელიანის შთამომავლის სახე, რომლის სახელიც კი არ იცოდა. სტეფანე ბრძენი კაცი იყო, მაგრამ ნაცნობ გვარიშვილებში ამ ამბების დაზუსტება არ უცდია, რადგანაც საბჭოთა წყობილების დროს დიდგვაროვანთა შესახებ ისტორიის ჩხრეკა სახიფათო იყო. „უცნობი სტუმარი“ მან დაწერა გარდაცვალებამდე რამდენიმე წლით ადრე, როცა რეჟიმი ერთგვარად შერბილებული იყო.

მკითხველი დამეთანხმება, რომ ეს პატარა ისტორია მართლაც საინტერესოა, თუმცა ყველას გვეუფლება საიდუმლოს ბოლომდე გარკვევის უკმარისობის გრძნობა. მეც ეს თემა ვერ მივატოვე და გადავწყვიტე მეგობარი გვარიშვილების მეშვეობით ამ მიმზიდველ ამბებს ბოლომდე გავყოლოდი. ვეწვიე მათ, მაგრამ ყველა მათგანი იმეორებდა იმას, რაც ჩემს წერილში ზემოთ არის მოთხრობილი. ერთად-ერთი, რაც მათგან დამატებით მოვისმინე, ეს იყო ერთ-ერთი ჩაქველის სახელი პაატა, თუმცა ის იყო გვარელას-შვილი და არა გვარიშვილი. მით უმეტეს, რომ ეს პიროვნება იხსენიება მე-17 საუკუნის დოკუმენტებში, ხოლო ჩვენთვის საინტერესო სვანეთიდან ლტოლვილი პიროვნება, ვინც ხალაში პირველად ჩამოვიდა (1838 წელს დაბადებული, 80 წლის მოხრობელის ბაბუა), დამკვიდრებული ტრადიციული წესით თუ ვიმსჯელებთ, დაბადებული უნდა იყოს დაახლოებით 1778 წელს, ამიტომ გვარელას-შვილს ამ საქმესთან საერთო არაფერი უნდა ჰქონდეს და უბრალო შემთხვევითობას მიეწერება. სახელი პაატა კი ადვილად შეიძლება ბოდა გვარიშვილთა წინაპარსაც რქმეოდა.

ჩემთვის და ყველა ჩემი წინამორბედი ავტორებისთვის უცნობი იყო თვით დადემქელიანების აზრი (არც არავის უცდია მისი მოსმენა), რომლებიც საბედნიეროდ ახლაც მრავლად ცხოვრობენ სვანეთში. მათ გვარში დარჩენილ ხსოვნას, შეიძლება ითქვას, გადამწყვეტი მნიშვნელობა აქვს.

შევარჩიე გვარიშვილთა შორის ყველაზე ახალგაზრდა, ენერგიული და თავისი გვარის დიდი პატივისმცემელი, ჩოხოსანი, **გიორგი გვარიშვილი**, რომელსაც ვთხოვე გამგზავრებულიყო სვანეთში.

და, აი გასული წლის ივლისში მან ბენოდან (ერთ დროს ზემო სვანეთის სამაზრო ცენტრი იყო) ჩამომიტანა ორი საბუთი, რომელიც შეუდგენია **გელა შაქროს (ბეჭირბის) ძე დადემქელიანს** და რომელსაც ხელს აწერს 11 დადემქელიანი, მათ შორის სამი უხუცესი: **ოთარ (კონსტანტინე), თენგიზ**

და თემური, აგრეთვე გელა, ამირან, ოთარ, ჯანსუღ, თენგიზ, ალექსანდრე, ლევან და ზურაბ დადგენილები,

ამ საბუთებში ვკითხულობთ: „ვადანტურებთ, რომ გვარად გვარიშვილები ნამდვილად ჩვენი სისხლით ნათესავეები და იგივე დადგენილები არიან. მათ უფლება აქვთ სურვილის შემთხვევაში ატარონ, როგორც გვარიშვილის, ისევე დადგენილის გვარი.“

გვარიშვილები, იგივე დადგენილები ცხოვრობენ: ჩაქვში, ხალაში, ბათუმში, ქედაში, ქობულეთსა და თბილისში.“

მეორე საბუთში გელა ბეჭირბის ძე დადგენილი კიდევ უფრო აზუსტებს ამ მოსაზრებას და ამბობს: „ჩვენ დადგენილების გვარის წარმომადგენლებს წაგვიკითხავს და გვსმენია უხუცესებისგან, რომ გვარიშვილების წარმომავლობა მოდის დადგენილითა გვარისგან. ვესწრებოდი გვარის უხუცეს კონსტანტინე დადგენილის საუბარს მის შვილთან ლევანთან, როცა მან თქვა, რომ აჭარაში ჩვენი სისხლით ნათესავეები, დადგენილითა შთამომავლები ცხოვრობენო, რომლებიც ახლა გვარიშვილის გვარით იწერებიანო. ეს გადმოცემით და დაბეჭდვით ვიცი გვარის უხუცესის ბინაგვერ გელას ძე დადგენილის ნათქვამით, რომელსაც 2016 წელს შეუსრულებოდა 100 წელი და რომელიც იყო „დიდი“ და „კარგი“ „ხოჩა“-ს ოთარის (1730-1750 წწ სვანეთის მმართველი) შტამომავალი (წერილების დედანი ავტორთან ინახება).

ჩაქესა და ხალაში ჩემს მეგობარ ბეჭანიძეებთან, ფალავანდიშვილებთან, ლორთქიფანიძეებთან, გვარიშვილებთან და სხვა დიდგვაროვნებთან სტუმრობის დროს მაინტერესებდა ამ სოფლების ადგილთა სახელები (ტოპონიმები). ჩემს ყურადღებას ყოველთვის იქცევდა ხალაში მდებარე ტოპონიმი *სვანეური*, მაგრამ მაშინ ამისთვის სათანადო ყურადღება არ მიმიქცევია. ახლა გვარიშვილებთან საგანგებო საუბრის დროს გაირკვა, რომ *სვანეური მათი ტყეა, მას სხვა ვერ მიეკარებაო*. ჩემი ღრმა რწმენით ამ გეოგრაფიულ სახელსაც კავშირი აქვს ხალაში სვანების ცხოვრებასთან. თუ ამაში ვინმეს ეჭვი შეეპარება, ვთხოვ ამისხნას, შუაგულ ზღვისპირა აჭარის სოფელში საიდან და როგორ გაჩნდა სვანეური.

ჩვენ სხვა არგუმენტებიც გაგვაჩნია, მაგრამ ვთვლით, რომ სტატიისთვის ესეც საკმარისია. უფრო ვრცლად მონოგრაფიაში ვისაუბრებთ.

აღბათ მკითხველიც დარწმუნდა, რომ ეს საოცრად მიმზიდველი ამბები არ ჰგავს ზოგიერთის სურვილს, ძალად მიისაკუთროს დიდგვაროვანის სახელი. აქ ყველაფერი ნათელია და გვარიშვილებსაც ისღა დარჩენიათ მიმართონ „სადაც ჯერ არს“ და დაიბრუნონ ისტორიული გვარი დადგენილი.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. თემურ ამეულაძე. დადგენილიანების ამბავი. ქუთაისი. 2015;
2. გაზეთი „გვარიშვილობა“ № 1 (9) 2002 წ. ივნისი;
3. „ლიტერატურული აჭარა“, № 2. 1966 წ.
4. ტბეთის სულთა მატთანე. გამოსაცემად მოამზადა თინა ენუქიძემ. თბილისი, 1977;
5. ზაქარია ჭიჭინაძე. მუსლიმან ქართველობა და მათი სოფლები საქართველოში. ტფილისი. 1913;
6. ალექსანდრე ღლონტი. ქართველური საკუთარი სახელები. თბილისი, 1986.

Ramaz surmanidze

Gvarishvili or Dadeshkeliani?

Summary

The author argumentally prove that in Georgia, mainly in district of Kobuleti common surname is old and its original form was Dadeshkeliani. For this, there are as an earlier, so new scientific historical literature and narrative sources.

**დიდი სახელმწიფოების პათუმის ოლქით დაინტერესება
პირველი მსოფლიო ომის წინ**

1914 წლის აგვისტოში დაიწყო პირველი მსოფლიო ომი. ამ ომში ერთმანეთის პირისპირ იდგნენ ერთი მხრივ: გერმანია, ავსტრია, ბულგარეთი და თურქეთი და მეორე მხარეს კი ინგლისი, საფრანგეთი, რუსეთი. ამ ომში მნიშვნელოვანი ადგილი ეჭირა კავკასიის რეგიონს, განსაკუთრებით კი ბათუმის ოლქს. 1914 წლის წინა პერიოდის თითქმის ყველა მიმოწერა იმპერიის ცენტრიდან კავკასიაში შეეხებოდა ბათუმის ოლქს და იქ მიმდინარე პოლიტიკურ პროცესებს. ჩვენ, რუსეთის, კერძოდ პეტერბურგისა და მოსკოვის, თბილისისა და ბათუმის არქივებში ხანგრძლივი მუსაობის შედეგად გამოვაველინეთ არა ერთი ოფიციალური დოკუმენტი, რომელიც შეეხება სწორედ ზემოთ თქმულს. გამომდინარე აქედან მიზანშეწონილად მიგვაჩნია ფართო საზოგადოებისთვის მიგვეწოდებინა არა ერთი საარქივო დოკუმენტი, რომელიც ააშკარავებს მეფის რუსეთისა და სულტანის თურქეთის მგლურ, ექსპანსიონისტურ პოლიტიკას. ეს საინტერესოა იმდენად რამდენადაც დღეს საქართველო იმყოფება, ცოტა განსხვავებულ მაგრამ მსგავსს სიტუაციაში. ამიტომ სიფრთხილე ყოველთვის იყო ის მთავარი საშუალება, რომელიც იძლეოდა თავის გადარჩენისა და თვითმყოფადობის შენარჩუნების უდიდეს შანსს. სწორედ რომ ეს სიფრთხილე გვმართებს დღეს.

1913 წლის 27 სექტემბერს რუსეთის იმპერიის შინაგან საქმეთა სამინისტროდან საიდუმლო წერილები მიუვიდა კავკასიის მეფისნაცვალის კანცელარიას, სადაც ეწერა: „თურქეთში მიმდინარეობს აშკარა საომარი მზადება და სულ არ არის გამორიცხული გაახშირონ პროვოკაციები ჩვენს წინააღმდეგ. იქ ჩამოყალიბდებოდა „ახალგაზრდა თურქთა“ ორგანიზაციამ გააძლიერეს პანისლამისტური პროპაგანდა თურქეთის საზღვრებს გარეთ. მათი სურვილია ისლამის აღორძინება სხვა ქვეყნებში. ამ მიზნი მათ განსაკუთრებული ყურადღება მიაქციეს რუსეთის იმპერიას, სადაც ცხოვრობს მრავალრიცხოვანი მუსლიმანური მოსახლეობა და მათ შორის ისლამის აღორძინება შესაძლოა სასარგებლო აღმოჩნდეს თურქეთისათვის, მისი ურთიერთობის გასამწვავებლად რუსეთთან. ამ მიზნით თურქების მიერ რუსეთში გაგზავნილ იქნა ვაჭრებისა და ხოჯების სახით „ახალგაზრდა თურქების“ მომხრე ხალხი. ემისრები გაიგზავნა ვოლგაზე, ყირიმში, შუა აზიასა და კავკასიაში. გამომდინარე აქედან მიიღეს გადამჭრელი ზომები, რათა კავკასიაში, ჩვენი სტრატეგიულად ამ მნიშვნელოვან მხარეში, მტრებმა ვერ აწარმოონ ძირგამომთხრელი საქმიანობა. ამის დიდი სურვილი ექნებათ, რადგან ისინი დიდი ხანია ოცნებობენ ჩვენს გამოძევებას კავკასიიდან და იქ გაბატონებას. გეგალებათ; 1) დააწესეთ ემისრებზე განსაკუთრებული ყურადღება 2) ყურადღება გაამხვილეთ პანისლამური იდეების გავრცელებაზე და სასტიკად წინ აღუდექით მას ყოველი საშუალებებით, 3) დააწესეთ ტვალთვალი ყველა უცხოელზე, განსაკუთრებით მაჰმადიანებით დასახლებულ ადგილებში, 4) განსაკუთრებით კონტროლზე აიყვანეთ ის ხოჯები, რომლებმაც განათლება მიიღო უცხოეთის სასულიერო ცენტრებში“ (ასსცსა, ფ.1, აღწ. 1, საქ. 123, ფურც. 21).

ასეთი წერილები მეტროპოლიიდან არა ერთი გამოიგზავნა. თავის მხრივ კავკასიის მეფისნაცვალს ავალბდა ბათუმის ოლქის გუბერნატორს, რადგან ეს ოლქი განსაკუთრებით ახლოს მდებარეობდა თურქეთთან და ცენტრიდან გამოგზავნილ ყველა წერილში მოხსენიებულია ეს ოლქი. 1913 წლის 30 სექტემბერს კავკასიის მეფისნაცვლის კანცელარიიდან წერდნენ ბათუმის ოლქის სამხედრო გუბერნატორს: „შეისწავლეთ და წარმოადგინეთ ყველა იმ უცხოელის ვინაობა, რომელიც ბათუმში ცხოვრობს“. ქუთაისის ჟარდარმთა სამმართველოს უფროსის თანაშემწე ბათუმის ოლქში აცნობებდა სამხედრო გუბერნატორს 1913 წლის 2 ოქტომბერს „განსაკუთრების აღსანიშნავია მეჩეთი „აზიზიე“, რომელიც ხდება ბათუმის ოლქის პანისლამისტური იდეების გავრცელების ცენტრი. ისიც აღსანიშნავია, რომ იქ ხშირად დადიან თურქეთიდან ემისრები და იქვე ოტახში აქვთ რაღაც საიდუმლო შეხვედრები. ამ მეჩეთში ხშირად შეიმჩნევიან „ახალგაზრდა თურქთა“ წარმომადგენლები. რაც შეეხება პოლიციას, სადაც უმრავლესობა მაჰმადიანი „ტუზმცები“ არიან, ძნელია მათდამი ნდობა, რადგან ისინი იოლად მოექცევიან პანისლამისტური გავლენის ქვეშ. მიზანშეწონილია პოლიციის გაძლიერება რუსული ელემენტებით“ (ასსცსა,ფ.1, აღწ. 1, საქ. 123, ფურც. 35)

მდგომარეობა თანდათან იძაბებოდა. მიუხედავად მეფის რუსეთის მხრიდან გატარებული მკაცრი ღონისძიებებისა, 1913 წლიდან ბათუმის ოლქში თურქეთი, გერმანია დიდი რაოდენობით გზავნიდა აგენტებს მოსახლეობის ასაბუნტებლად. 1913 წლის 17 ოქტომბერს კავკასიის მეფისნაცვლის კანცელარია შემფოთებით წერდა ბათუმის ოლქის სამხედრო გუბერნატორს: „მიუხედავად გატარებული ღონისძიებებისა, თქვენ ოლქში შეიმჩნევა ოსმალური სადაზვერვო საქმიანობის გააქტიურება. თქვენ ვერ შეძელით რუსული გავლენის ისე გაძლიერება, რომ მტრების ვერავიტარი პროპაგანდა ვერ შეგვაშინებდა (ხაზგასმა ჩვენია -ო.გ). ამ მიმართულებით თქვენი ადმინისტრაციის საქმიანობა საესეებით არაღამაკმაყოფილებელია“ (ასსცსა,ფ.1, აღწ. 1, საქ. 123, ფურც. 48-49). ჩვენი აზრით უადრესად საინტერესოა ბათუმის ოლქის გუბერნატორის 1913 20 ოქტომბრის საპასუხო წერილი, სადაც გაშიშვლებულია ის ვერაგული პოლიტიკა, რომელსაც ცარიზმი ატარებდა ამ მხარეში: „თქვენო უდიდებულესობავ, ჩვენ ვცდილობთ ყოველი ღონე ვიხმართ, რათა გავაძლიეროთ რუსული ელემენტები ბათუმის ოლქში. მაგრამ სანამ ამას გავაკეთებდით ჩვენ ვცდილობდით ერთმანეთისთვის წაგვეკიდებინა ქართველი ქრისტიანები და მაჰმადიანები. ამ მიზნით ვეცადეთ მოგვესყიდა არა ერთი გავლენიანი ქართველი მაჰმადიანი, შევაძლიეთ დიდძალი ტანხა, შევადგინეთ მოქმედების გეგმა. სამწუხაროდ, ყველა მოქმედება წარუმატებელი იყო. პირველად შევეცადეთ აბაშიძეების ამხედრება, ვინ არ მივუგზავნეთ მათ, მაგრამ ისინი რატომღაც ყველაფრისგან შორს იჭერდნენ ტავს. ვცადეთ ხიმშიაშვილების გამოყენება, მაგრამ მიზანი აქაც მიუღწეველი გახდა. მაშინ გადავწყვიტეთ თურქი ეროვნების ხალხის დაპირისპირება ქრისტიანებთან, ამისათვის, მოვაწყეთ ატასი პროვოკაცია, მაგრამ შედეგი არაფერი. რაც შეეხება რუსებს, ამ საქმეში ისინი პირდაპირ ვერ ჩავაბით, რადგან სააგიტაციო მანქანა ამ შემთხვევაში მტრის წისქვილზე ასხამს წყალს. როგორც ჩანს დაწყვედილი მხარეა ამ მიმართულებით. საჭიროა სხვა მეთოდების გამოყენება, შემუშავება

ისეთი პროგრამისა, რომელიც ფრთებს შეასხამს ჩვენს შორსმდევალ ამოცანებს“ (ასსცსა, ფ.1, აღწ. 1, საქ. 126, ფურც. 57). აქ შესანიშნავად არის ანჩვენებული ის პოლიტიკა, რომელსაც ცარიზმი ატარებდა ამ კუთხეში. ტავის მხრივ არც თურქეთის მხარე უდებდა ტოლს ვერაგულ განზრახვაში მის მოწინააღმდეგეებს. მაგ. 1913 წლის 29 ნოემბერს ერთ-ერთი თურქ ემისარს ჩამოართვეს პროკლამაცია, რომელიც მა გაუერცვლებია ზემო აჭარაში, ართვინში და ცდილობდა მის გაერცვლებას ბათუმის მუსულმან მოსახლეობას შორის. პოლიციებისტერის პატალკიდან ჟანდარმთა სამმართველოს უფროსისადმი ვკითხულობთ: „ამა წლის (1913- ო.გ.) 21 ნოემბერს დავაკავეთ თურქეთის ქვეშევრდომი, რომლის სახელია ახმედ ყადი ოღლი. დაკავებისას მან წინააღმდეგობა გავიწია. აღმოაჩნდა პროკლამაციები, სადაც ეწერა: „დღეში ხუთჯერ უნდა ვილოცოთ თურქეთის სასარგებლოდ და რუსეთის საზიანოდ, უნდა შევევედროთ ღმერთს, რატა რუსეთი აღიგავოს პირისაგან მიწისა, შევევედროთ ღმერთს რომ თურქეთმა დაიბრუნოს ყველა ის ტერიტორია რომელიც რუსეთმა წაართვა.... მოერიდეთ ქრისტიანებთან თანამშრომლობას ისინიც გადამწყვეტ მომენტში რუსებს მიუდგებიან... პროკლამაციები აუცილებლად გააცანით ხალხს, გამოაკარით საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებში და ა.შ.“ (ასსცსა, ფ.1, აღწ. 1, საქ. 126, ფურც. 69). აქაც ჩანს ის პოლიტიკა, რომლის გატარებასაც ცდილობდა ოსმალეთის იმპერია კავკასიაში და მათ შორის ბათუმის ოლქშიც.

რაც უფრო ახლოვდებოდა მსოფლიო ომი მით უფრო იძაბებოდა ურთიერთობა ამ ორ სახელმწიფოს შორის და 1914 წლის ოქტომბერში დაპირისპირება კიდევაც გადაიზარდა საომარ მოქმედებაში. ასეთია მოკლედ, იმ მიმოწერების შინაარსი, რომელიც თვალნათლივ ააშკარავებს ორი სახელმწიფოს საქმიანობას კავკასიის მხარეში.

გამოყენებული წყაროები

1. აჭარის საარქივო სამმართველო, ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, შემდგომში: ასსცსა, ფ.1, აღწ. 1, საქ. 123, ფურც. 21, 35, 48, 49;
2. ასსცსა, ფ.1, აღწ. 1, საქ. 126, ფურც. 57, 69

Otar Gogolishvili

Great interest in Batumi district before the First World War

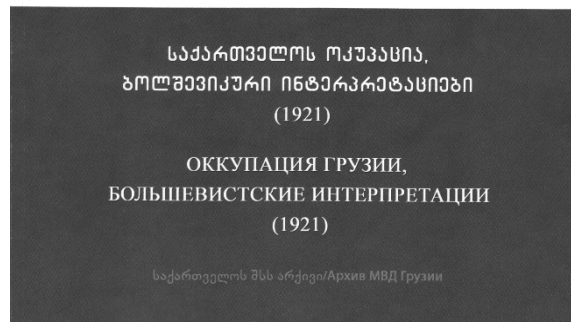
Summary

The First World War started in August, 1914. In this war against each other standing on the one hand: Germany, Austria, Bulgaria and Turkey, and on the other side of England, France, and Russia. In this war, important place has the Caucasia region, in particular Batumi.

თამაზ ფუტკარაძე

საქართველოს ოკუპაცია, ბოლშევიკური ინტერპრეტაციები (1921)

დოკუმენტური წყაროების პუბლიკაცია და სამეცნიერო ბრუნვაში მოქცევა საარქივო საქმიანობის ერთ-ერთი ძირითადი მიმართულებაა. მისასაღმებელია, რომ ამ ამოცანას წამატებით ახორციელებს საქართველოს შინაგან საქმეთა სამინისტროს არქივი, რომელმაც ბოლო წლებში არაერთი გამოცემით გაა-
ნებივრა მკითხველი საზოგადოება. დღეს ჩვენს წინაშეა შესანიშნავი გამოცემა - „საქართველოს ოკუპაცია, ბოლშევიკური ინტერპრეტაციები (1921)“, რომელიც 2017 წელს გამოიცა.

შესავალშივე საზგასმულია დოკუმენტების პუბლიკაციის აუცილებლობა, მიუხედავად იმისა, გამაღიზიანებელი იქნება თუ არა იგი თანამედროვე მკითხველისათვის. თუმცა საბჭოური დოკუმენტების პუბლიკაცია არც უნდა იყოს გასაკვირი. იგი ჩვენი ისტორიის განუყოფელი ნაწილია. შესაბამისად, წიგნში წარმოდგენილი საარქივო დოკუმენტები კონკრეტული სოციალ-ეკონომიკური თუ პოლიტიკური სისტემის პირობებში შეიქმნა და ნათლად წარმოაჩენს საბჭოთა პოლიტიკური სისტემის შინაგან ბუნებას.

წიგნში წარმოდგენილი დოკუმენტები ნათლად აჩვენებს იმ განწყობას, რომელიც ახასიათებდათ კავკასიის მოსახლეობას საბჭოთა ოკუპაციის მართ.

წინამდებარე წიგნი მოგვითხრობს იმის შესახებაც, თუ რა როლი მიუძღოდათ საბჭოთა ჩექისტებს საქართველოს გასაბჭოების საქმეში, წარმოდგენილია ის განწყობა და ფანატიკური შეუპოვრობა, რომლითაც პროფესიონალი ბოლშევიკები ასრულებდნენ ოპერატიულ დავალებებს. ეს განწყობა, გადაჭარბებული თუ არ იქნება, გარკვეული თვალსაზრისით შეიძლება შევადაროთ ვაჰაბისტური იდეოლოგიით შეიარაღებული ე.წ. ისლამური სახემწიფოს მებრძოლთა საბრძოლო სულისკვეთებას.

დოკუმენტების ავტორები (მიხეილ შრეიდერი - ბელორუსიის საგანგებო კომისიის ოპერატიული კომისარი, რუსი ჯარისკაცი, ქართველი წითელარმიელი სერგო ბერაძე, პოლკის მეთაური ივანე ზოლოტოვი და ა. შ.) გასაბჭოების ისტორიას თავს გადახდენილი ამბების მეშვეობით მოგვითხრობენ. მათ გადასერეს კავკასიის გადმოსასვლელები, რათა მოეხდინათ თავისუფლებისმოყვარე ერების დამონება-დამორჩილება. ეს მოგონებები, მემუარები თუ ავტობიოგრაფიები თანამედროვე გადასახედიდან უახლესი წარსულის გააზრების საშუალებას იძლევა, რაც ავტორთა სიტყვებით რომ ვთქვათ, დაშვებული შეცდომების გაანალიზებისა და უკეთესი მომავლის პერსპექტიული დაგეგმვის საუკეთესო თეორიულ პლაცდარმს წარმოადგენს.

მართალია, მეტროპოლიისა და კოლონიის ურთიერთობათა განხილვა ამ წიგნის უმთავრეს მიზანს არ წარმოადგენს, მაგრამ დაინტერესებული მკითხველი ამ კუთხითაც ბევრს გაიგებს. ჩემთვის განსაკუთრებით საინტერესო **ზოლოტოვის** მოგონებები აღმოჩნდა, რომელშიც საუბარია ბოლშევიკების მიერ ბათუმის აღების საკითხებზე. განსხვავებული მრწამსისა და პოლიტიკური ორიენტაციის მიუხედავად, ავტორი ვერ მაღავს სიმპათიას **გენერალ გიორგი მაზნიაშვილის** მიმართ (გამოხატავს ირიბად), **რომელმაც თურქების ხელში ბათუმის გადასვლას ბოლშევიკები არჩია და ქიაზიმ ბეის წინააღმდეგ ერთობლივი ბრძოლის მზადყოფნა გამოხატა.**

წიგნში წარმოდგენილი დოკუმენტები მკითხველს საშუალებას აძლევს გაიგოს, თუ რა ტაქტიკით, მორალითა და ზნეობით ხელმძღვანელობდნენ ბოლშევიკები პატარა მეზობელი ქვეყნების დაპყრობის დროს და როგორ ნიღბავდნენ ამ მიზანს ეკონომიკური, ჰუმანიტარული თუ თავდაცვითი მოტივებით.

გასაოცარია, რომ მაშინდელი ბოლშევიკური მთავრობისა და დღევანდელი რუსეთის ფედერაციის ხელმძღვანელობის არგუმენტები პრაქტიკულად იდენტურია. ზოგად მნიშვნელობას რაც შეეხება, უნდა ითქვას რომ წიგნი ფასდაუდებელ ისტორიულ ცნობებს გვაწვდის მე-20 საუკუნის 20-იანი წლების სოციალ-ეკონომიკურ მდგომარეობასა და რუსეთის აგრესიული პოლიტიკის შესახებ.

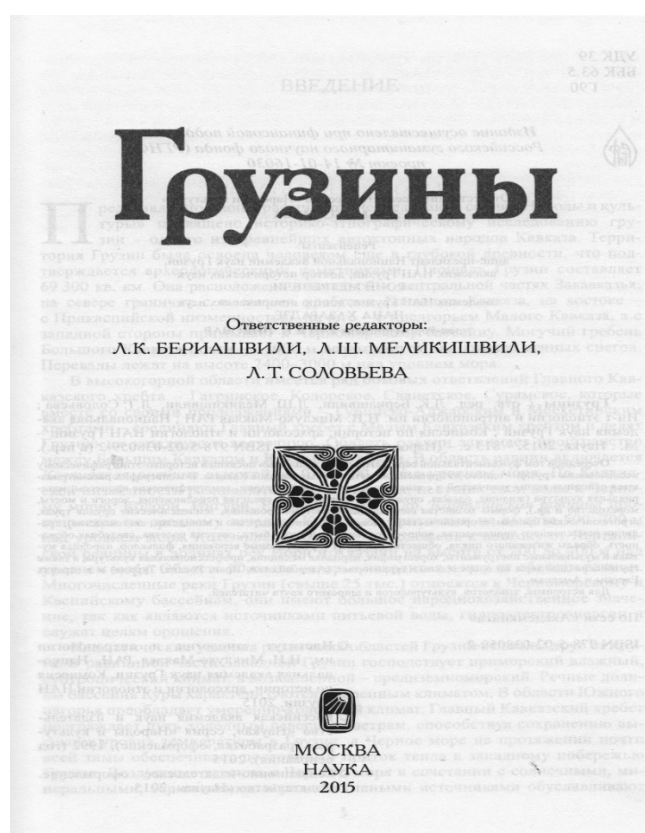
საბჭოთა ისტორიასა და გეოპოლიტიკაში დაინტერესებული ადამიანებისთვის, ეს აუცილებლად წასაკითხი წიგნების სიაში უნდა იყოს. თუმცა, წიგნს ასევე შეუძლია იმ ადამიანებსაც გაუღვივოს ამ თემისადმი ინტერესი, რომლებიც ნაკლებ ინფორმაციას ფლობენ ამ რეგიონსა და ეპოქაზე.

Грузины

Рецензия

(отв. ред. Л.К. Бериашвили, Л.Ш. Меликишвили,
Л.Т. Соловьева. М.: Наука, 2015. 814 с.)

Предлагаемая вниманию читателей монография «Грузины» вышла в свет в 2015 г. в издательстве «Наука» при финансовой поддержке Российского гуманитарного научного фонда, который ежегодно выпускает книги этой серии, продолжая традицию энциклопедизма 1950-х – начала 60-х годов, когда Институтом этнографии АН СССР (прежнее название института) была предпринята попытка систематического отображения мировой этнической картины.

В серии «Народы мира» в те годы было выпущено 18 томов, в которых публиковались небольшие очерки о конкретных народах. В частности, во второй том – «Народы Кавказа» (1962) – вошла глава «Грузинская Советская Социалистическая республика», в которой отдельными блоками были представлены

материалы по истории и этнографии грузин, абхазов, греков. С 1997 г. Институт этнологии и антропологии им. Н.Н. Миклухо-Маклая РАН совместно с профильными научными центрами автономий Российской Федерации и академическими центрами бывших союзных республик в рамках большого исследовательского проекта готовит более содержательные и энциклопедичные издания, чаще всего посвященные конкретному народу. Том «Грузины» стал 25-м томом серии «Народы и культуры», имеющим цель публиковать фундаментальные работы, посвященные народам современной Российской Федерации и ближнего зарубежья.

Рецензируемый труд посвящен исследованиям истории и этнологии грузин, одного из древнейших автохтонных народов Кавказа, внесшего огромный вклад в сокровищницу мировой культуры. Прочитав этот труд, который стал результатом многолетних исследований 69 ученых, из которых 57 докторов наук, можно определить масштабность поставленных задач и глубину исследований грузинских авторов, многие десятилетия изучавших ту или иную проблему в разных регионах Грузии. Значительная часть авторского коллектива – сотрудники Института истории, археологии и этнографии АН Грузии, Музея Грузии, Батумского НИИ и других научных учреждений республики.

Нужно отметить большую работу, проделанную при подготовке издания ответственными редакторами книги – Л.К. Бериашвили, Л.Ш. Меликишвили, Л.Т. Соловьевой, которые контактировали с авторами, давали им соответствующие рекомендации и вносили правки в тексты (95 статей, разбитых по 11 главам), посвященные самым разным темам. Профессиональная подготовка ответственных редакторов и их огромный труд подтверждается тем, что авторские тексты читаются так же легко, как если бы они были написаны гораздо меньшим количеством авторов.

Серия «Народы и культуры» особенно привлекательна для исследователей конкретных народов и очень востребована, так как этнолокальные исследования интересны возможностью выхода на новые исследовательские рубежи, которые могут стать возможными на основе детального анализа особенностей формирования традиционной культуры этноса. К тому же региональный подход как методологическая позиция исследования народов Российской Федерации и ближнего зарубежья до настоящего времени, имеет неравномерное освещение. В этом плане грузиноведение существенно продвинулось вперед по сравнению с изучением других регионов Кавказа. Во многом этому способствовали научные интересы грузинской элиты, которая начала развивать историко-этнографическую науку значительно раньше других. Известно, что царевич Теймураз Багратиони — ученый-кавказовед, сын последнего грузинского царя Георгия XII — является автором первой критической истории Грузии и популяризатором интереса к истории и культуре Грузии, первый грузин-академик, почетный член Петербургской академии наук; Вахушти Багратиони — грузинский царевич, историк и географ; Дмитрий Захарович Бакрадзе — историк, археолог, этнограф, член-корреспондент Петербургской академии наук; Иван Александрович Джавахишвили — историк, академик АН СССР (1939), основатель Тбилисского университета; Симон Николаевич Джанашиа — историк и общественный деятель, один из учредителей и

академиков Академии наук Грузии, лауреат Сталинской премии (1942, 1947); Платон Игнатьевич Иоселиани — историк, исследователь истории Грузии; Георгий Александрович Меликишвили — историк, академик Академии наук Грузинской ССР, автор трудов по истории государства Урарту и др. Благодаря их исследованиям в грузиноведении почти нет белых пятен, труды этих ученых легли в основу многих статей рецензируемого издания, свидетельствуя об их актуальности и важности для современников поныне.

Монография построена по типу предыдущих изданий этой серии, включающих несколько основных тематических блоков. Чтобы отразить охват представленных тем этого огромного тома из 814 страниц, отметим, что рецензируемая монография состоит из 11 глав, глоссария, библиографии и списка архивных источников.

Глава I — «Этническая и политическая история» — рассматривает этнополитические процессы, демографию и антропологию народов, населяющих страну. Глава II — «Письменная культура» — посвящена изучению грузинского языка, рукописной культуре, эпиграфике, богословско-литературным и просветительским центрам. Глава III — «Материальная культура» — охватывает широкий спектр исследовательских направлений: поселения, жилища, одежда, оружие, система питания, мосты и дороги, транспорт и мореходство. Глава IV — «Хозяйство» — отражает практики традиционного лесопользования, пчеловодства, охоты, рыболовства, земледелия и скотоводства. Глава V — «Промыслы и ремесла» — посвящена организации ремесленного производства, обработке металла, дерева, камня, ткачеству и шелководству. Глава VI — «Семья и семейный быт» — рассматривает семейный быт, системы родства, обряды жизненного цикла. Глава VII — «Общественный быт и экономические отношения» — показывает сложные механизмы территориальной общины, социально-религиозные институты, аманатство, обычное право, мужские сходы, формы взаимопомощи, гостеприимство, застолье и торговые отношения. Глава VIII — «Религиозные представления» — отражает народные верования, историю Грузинской православной церкви, христианские конфессии и ислам в Грузии. Глава IX — «Духовная культура» — рассматривает традиционный праздничный календарь, астральную символику в орнаменте, фольклор, народную и инструментальную музыку, хореографию, традиционные виды спорта, народную медицину и гигиену. Глава X — «Профессиональная культура» — посвящена литературе, изобразительному искусству, театру и кино. Глава XI — «Грузинские диаспоры» — рассматривает грузинскую эмиграцию и диаспоры в Турции, Иране, России.

Беглый обзор содержания монографии позволяет отметить масштабность указанного научного труда, его новизну и практическую значимость не только для грузинской этнологической науки, но и для кавказоведения в целом. Профессиональная подача такого объемного материала позволяет под различным углом зрения рассмотреть разнообразные тематические блоки, представленные в данном издании.

Данный труд подготовлен большим коллективом ученых, проделавшим поистине титаническую работу по выявлению, систематизации и освещению

собранного материала. Несомненным достоинством данного издания является то, что авторскому коллективу удалось избежать идеологической ангажированности, свойственной не только многим историографическим работам недавнего прошлого, но и некоторым исследованиям 1990-х годов. В монографии корректно и объективно освещены наиболее сложные темы (в первую очередь вопросы этнической истории, а также современные политические процессы), касающиеся осетино-грузинского и абхазского конфликта.

Значительным достоинством рецензируемого издания можно назвать то, что в нем нашли отражение оригинальные материалы, собранные авторами в период полевых исследований в различных уголках Грузии, наряду с внушительным корпусом научной литературы, включающей общетеоретические культурологические труды, статьи в периодических и печатных изданиях и нарративные публикации ученых дореволюционного, советского и современного периодов, архивные документы, данные по грузинской истории, археологии, антропологии, лингвистике, топонимике и культуре. Такая солидная источниковая база позволила документально проанализировать и проследить этапы развития этнической истории и культуры грузинского народа, показать высокий уровень историко-этнографических знаний грузинских авторов по различным областям знаний.

Наличие сильной научной школы позволило грузинским ученым продвинуться далеко вперед в изучении этносов, проживающих на территории Грузии. Этому в значительной степени способствовали широкие научные контакты, сложившиеся между учеными Грузии и России. Обращаясь к историческому прошлому науки, хочется отметить большую роль советского кавказоведения в формировании научной школы, легшей в основу историко-этнографического изучения народов, населявших огромную державу. Москва и Петербург, являясь традиционными центрами отечественного кавказоведения, наладили постоянные и плодотворные контакты столичных специалистов с исследователями и научными центрами Кавказа. Еще в 1917 г. в Тбилиси по инициативе Н.Я. Марра был организован Кавказский институт археологии и истории Академии наук Союза Советских Социалистических Республик, в работе которого активно участвовали ученые Грузии, всего Кавказа, Ленинграда и Москвы, что позволило установить тесные творческие контакты с научной элитой грузинского народа [Страницы отечественного кавказоведения 1992: 19].

В различные годы в стенах Института этнологии и антропологии им. Н.Н. Миклухо-Маклая представляли к защите свои научные изыскания грузинские ученые С.И. Макалатия (1948), Р.Л. Харадзе (1955), М.Г. Абдушелишвили (1964), Г.В. Цулая (1989), Н.М. Абдушелишвили (1990) и др. [Страницы отечественного кавказоведения 1992: 206–208]

Институт этнологии и антропологии им. Н.Н. Миклухо-Маклая и Музей антропологии и этнографии РАН регулярно организовывали научные экспедиции, экспедиционные отряды в различные регионы Кавказа для сбора полевых материалов, которые легли в основу научного архива и широко используются современниками. Хочется отметить весомый вклад в изучение социально-бытового и культурного уклада грузинского народа, внесенный участниками Грузинского

отряда Н.Г. Волковой, Г.Н. Джавахишвили, В.Д. Итонишвили, Л.Т. Соловьевой и др. [Страницы отечественного кавказоведения 1992: 203]. Примечательно, что после распада СССР научные исследования в Грузии продолжает старший научный сотрудник ИЭА РАН, один из ответственных редакторов тома «Грузины» Л.Т. Соловьева. Она единственная среди авторов этой монографии представляет научное сообщество РФ и приглашена к написанию статьи и подготовке книги.

Исследования названных выше авторов нашли широкое освещение в библиографическом списке, что ярко иллюстрирует актуальность их научных достижений и в настоящее время.

Нельзя не отметить и богатый видеоряд книги (более 300 цветных и черно-белых фотографий). Наряду с фотографиями из архивохранилищ и частных собраний Грузии в монографии достойно представлены экспедиционные фотоматериалы из коллекционных собраний Российского этнографического музея и Музея антропологии и этнографии, привезенные из экспедиционных поездок по различным районам Грузии. Ценные, а порой и уникальные снимки принадлежат Л.Б. Панек и Е.М. Шиллингу. Оба ученых провели достаточно много времени, изучая грузинский народ. Так, Е.М. Шиллинг специально занимался этнографией народов Кавказа начиная с 1916 г. и вел систематическое изучение отдельных этнических групп, в особенности Северного Кавказа, а также Грузии (преимущественно в горных регионах) [Махмудова 2015: 87]. В 1928 г. Е.М. Шиллинг и художник С.И. Фомин совершили поездку в Верхнюю и Нижнюю Сванети и Абхазию, откуда была привезена фотоиллюстративная коллекция МАЭ РАН [Захарова 2015: 67]. Объектом исследований Л.Б. Панек стали районы Грузии – Мтиулети, Хеви, Хевсурети. В отчете за 1927 г. говорится, что ею сделаны 15 планов жилищ, привезены 70 фотографий и 12 рисунков [Страницы биографии 2015: 13]. Некоторые фотографии этих авторов заняли достойное место в видеоряде монографии «Грузины». В книге имеются фотографии и из коллекции известного российского фотографа С.М. Прокудина-Горского (начало XX в.).

Исследование сопровождается богатым картографическим материалом, охватывающим период с VI в. до н.э. до конца XX в. Помещенные в монографии карты (авторы Д. Мухелишвили и М. Сулханишвили) позволяют наглядно представить расселение грузинских племен в глубокой древности, расположение государственных образований грузин в разные периоды истории, а также те народы и государства, которые находились на сопредельных территориях. Отметим также весьма информативную карту современного расселения грузин по регионам Российской Федерации, составленную ведущим научным сотрудником ИЭА РАН В.В. Степановым.

Большим достоинством монографии следует считать и то, что сводные характеристики тех или иных явлений и обрядов культуры грузин дополнены терминологией на грузинском и русском языке. Весь терминологический аппарат вынесен в отдельный блок в виде обширного глоссария, что является несомненным подспорьем для русскоязычных читателей, желающих лучше узнать специальные термины грузинского языка.

Как и любое многоаспектное научное исследование, монография имеет отдельные недостатки. К одним из существенных относится отсутствие во многих разделах книги материалов по современности, позволяющих рассмотреть происходящие в Грузии процессы в исторической динамике, а также недостаточное освещение многообразных этнокультурных контактов грузин с соседними народами. Однако указанные замечания не меняют общей высокой оценки рецензируемой работы, тем более что рассмотрение этих вопросов потребовало бы значительного увеличения объема книги.

В заключение необходимо отметить: ценность этого научного труда состоит еще и в том, что после распада СССР в издательствах Российской Федерации не так уж часто публиковались материалы, касающиеся кавказских народов, некогда объединенных общей историей и культурой. Выход рецензируемой коллективной монографии позволит всем заинтересованным исследователям получить достоверные и разнообразные сведения о этнографии грузинского народа. Монографию «Грузины», опубликованную на русском языке и в силу этого доступную достаточно широкому кругу ученых, можно считать ценным научным вкладом в российское кавказоведение и в мировую этнологическую науку.

ფოლიანტები

(მოამზადა ფრ. ქარდავაშვილმა)

1223 წლის 18 იანვარს
გარდაიცვალა საქართველოს მეფე

გიორგი IV ლაშა

31 წლის ასაკში, მონღოლეთთან
გაძაღვრებით მიუხედავად შვილობილმა გააგრძელა.

1207 წელს თამარმა ლაშა თანამოსაყდრედ დაისვა და ამ დროიდან მონაწილეობდა სახელმწიფოს მართვასა და ლაშქრობებში. თამარის გარდაცვალების შემდეგ გიორგი IV ერთპიროვნული მმართველი გახდა, მისი სურვილი იყო განემტკიცებინა მეფის ხელისუფლება, შეენარჩუნებინა სახელმწიფოს მთლიანობა და შემოემტკიცებინა ყმადნაფიცი ქვეყნები, რომლებიც ცდილობდნენ საქართველოს სამეფოს გასაღობისაგან გათავისუფლებას. 1220 ან 1221 გიორგი IV დასავლეთ ევროპის ქვეყნებთან ერთად პალესტინაში ჯვაროსნული ლაშქრობისათვის ემზადებოდა იერუსალიმის სელჩუკთაგან გასათავისუფლებლად, მაგრამ ამ დროს საქართველოს საზღვრებს მოულოდნელად მონღოლები მოადგნენ და ეს გეგმა ჩაიშალა. გიორგი IV მონღოლებთან ბრძოლაში 1221 ან 1223 დაიჭრა, დასნეულდა და გარდაიცვალა.

საქართველოს საგარეო
საზღვრო სამსახური

ოპიზა. ფილა აშოტ I კურაპალატის
გამოსახულებით

826 წლის 29 იანვარს არაბმა დამპყრობლებმა დოლისქანაში ეკლესიის საკურთხეველში მოკლეს აშოტ I დიდი კურაპალატი

“შემდგომად ამისა მოვიდა ხალილ იზიდის ძე
არაბიელი, და დაიპყრა სომხითი, ქართლი და ჰერეთი.
და მოკლეს აშოტ კურაპალატი გარდაბანს, ეკლესიასა
შინა, და სისხლი მისი, რომელი მაშინ დაითხია, აწ-ცა
იხილვების ვითარცა ახალი.”

ტაო-კლარჯეთის ბაგრატიონთა სამეფო დინასტიის მამამთავარი და მეფე
809-826 წლებში, მანამდე, დაახლოებით 786-809 წლებში იგი იყო ქართლის
ერისმთავარი.

პაპამისი, ისევე, როგორც ბაგრატიონთა საგვარეულოს დიდი ნაწილი, იყო
ერთ-ერთი უძველესი ქართული პროვინციიდან, სპერდიან (ამჟამად ისპირი,
თურქეთის ტერიტორიაზე) და იგი 730-იანი წლებიდან ჩანს კლარჯეთში.
აშოტი სათავეში ედგა ქართლის ბრძოლას არაბთა წინააღმდეგ, მაგრამ
დამარცხდა და იძულებული გახდა გაქცეულიყო მანგის-კლარჯეთში,
რომელიც პოლიტიკურად ბიზანტიას ეკუთვნოდა. აშოტ I ამ ადგილების
მფლობელი და ბიზანტიის ვასალი გახდა, მიიღო ბიზანტიის სამეფო კარის
კურაპალატის პატივი, აღადგინა გაბატონებული გორგასლის მიერ აშენებული და
შემდეგ მურვან ყრუს მიერ აოხრებული არტანუჯის ციხე, მის მახლობლად
ქალაქი გააშენა და ბაგრატიონთა საბრძანებლად გამოაცხადა, აქვე ააშენა
წმინდა პეტრე და პავლე მოციქულების სახელობის ეკლესია; მნიშვნელოვნად
გააფართოვა თავისი სამფლობელოები. ამ დროიდან ქართლის პოლიტიკურმა
ცენტრმა მთლიანად სამხრეთში გადაინაცვლა.

საქართველოს ისტორიაში ამ ხანას ტაო-კლარჯეთის ან „ქართველთა სამეფოს“
პერიოდი ეწოდება. ამდენად, 809 წელი მიჩნეულია ბაგრატიონთა სამეფო
დინასტიის დაფუძნების წლად, თუმცა, ეს საგვარეულო ქართლს განაგებდა
ჯერ კიდევ 575 წლიდან, როდესაც ქართლის ერისმთავარი გახდა გუარამ I
კურაპალატი. აშოტ I მოკლულ იქნა მინაგამელობის შედეგად.

საქართველოს
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

დღეს წმინდა თეოდორე აჭარელის ხსენების დღეა

მღვდელმთავრად თეოდორე აჭარელი (XVIII-XIX) – საქართველოს
მართლმადიდებელი სამოციქულო ეკლესიის წმინდანი, ხსენების დღე
ახალი სტილით 1 მარტი (17 თებერვალი).

წმინდა თეოდორე აჭარელი ეკუთვნის საქართველოს უძველესი
კუთხის აჭარის მკვიდრთა იმ მრავალთაგანს, რომელთა მოწამეთა
დასს, რომელნიც ქრისტიანობისთვის ეწამნენ ოსმალთაგან.

წმინდა თეოდორე დაიბადა XVIII სს 70-80-იან წლებში. ეს ის
პერიოდია, როდესაც ოსმალეთმა უკვე თითქმის დაასრულეს
საქართველოს ამ კუთხის ძალად გამუსულმანების პროცესი,
თითქმის მთლიანად ამოხოცეს მოსახლეობის ის ნაწილი, რომელთაც
უარი თქვეს მამუდიანობის მიღებაზე და დაიწყეს იმ ოჯახების
გადასახლება, რომლებიც მიუხედავად მუსულმანური სარწმუნოების
გარეგნული აღიარებისა, მაინც საეჭვოდ ითვლებოდნენ
დამპყრობლების თვალში. ზოგმა თვითონ დატოვა მშობლიური
კუთხე და სულის გადარჩენის მიზნით უცხოეთში არჩია ცხოვრება.
ერთ-ერთ ასეთ ოჯახში დაიბადა წმინდა თეოდორეც. ის
თავლანთივ ხედავდა ძალად გამუსულმანებული ქართველი
მოსახლეობის მუსულმანური ტრადიციების იძულებითი მორჩილებასა
და მათ ფარულ ქრისტიანულ ცხოვრებას.

მან მიიღო ქრისტიანული სარწმუნოება და რადგანაც ეს ძალიან
საშიში იყო, წმინდა თეოდორემ თავი შეაფარა ქალაქ სმირნაში
(იზმირი) არსებულ ერთ-ერთ ქართულ მონასტერს, იქვე აღიკვეცა
მონაზვნად და მისი მშის შვილიც მოაქცია ქრისტიანობაზე. მალე
წმინდა თეოდორე ამ მონასტრის პრიორიად გამოცხადდა.

1822 წელს წმინდა თეოდორემ ათონზე ქართველთა მონასტერში
წასვლა გადაწყვიტა. ოსმალთა ჯარებით იყო გარშემორტყმული
ათონის წმინდა მთაც, სწორედ მათ შეუპყრიათ ათონს მიმავალი
ბერი და მრავალფეროვანი ტანჯვისა და წამების შემდეგ მოუკლავთ,
მოწამის გვამი ზღვაში გადაუგდიათ.

დღეს, გამორჩეული ქართველი დრამატურგის, პოლიკარპე კაკაბაძის დაბადების დღეა

ყვარვერე თუთაბერი- მის მიერ შექმნილი, ყველა დროის მედროვეობისა და არასახელმწიფოებრივი არსებობის სახე, რითაც გენიალურმა დრამატურგმა ნიღბი ჩამოხსნა ბოროტებას, თან თვალწარმოვლით დაგვანახა რომ ეს პროცესი უწყვეტია, ან უნდა იყოს...

მან 1911 წელს დაასრულა ბათუმის ვაჟთა გიმნაზია. მისი პირველი ნოველა "ბრძენი მოქანდაკე" დაიბეჭდა 1915 წელს "თეატრი და ცხოვრება" (N 46).

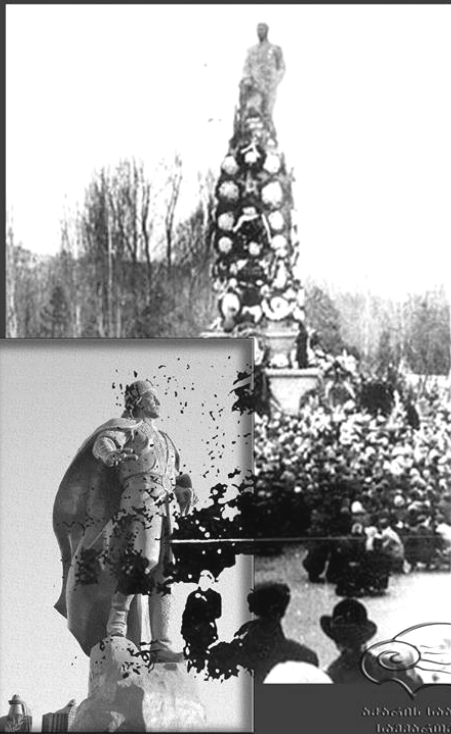
კაკაბაძის პირველი მნიშვნელოვანი დრამატული ნაწარმოებია პიესა "გზაგარეშე" (1917), რომელიც წარმატებით დაიდგა ბაქოს სცენაზე 1918 წელს (რეჟისორი ალ. წულუკიძე). 1919 წელს კაკაბაძის მიერ დაარსებულ ჟურნალში მკითხველთა მხარდასა და დახმარებას მიიღო პიესები "სისხლი სინათლეზე" (N 1) და "სამი ასული" (N 2). 1925 წელს რუსთაველის სახელობის თეატრის სცენაზე დაიდგა მისი დრამა "ლისაონის ტუსაღები" (რეჟისორი დანაძე).

კაკაბაძის კომედია "ყვარვერე თუთაბერი" (1923), რომელიც ქართული საბჭოთა კომუნისტური სახელმწიფოს წინაშე დრამატიზაციისა და კლასიკური სრულყოფილი გამოთქმის მხარე იტყობის ქართველობის ფიზიკურ შეძლებისადმი ამბიციური გადამტეხი მდინარის ყვარვერის მხატვრული სახე ქართული ფოლკლორის გმირის ნაგარეშის ნიღბით აღჭურვილი ყვარვერე ზოგადსაგოებრივ ტიპზე არის. პიესა პირველად დაიდგა კმარაგინიში 1929 წელს, ახლანდელი იყო რ. სტურუას 1974 წლის დადგმა (რუსთაველის სახ. თეატრი). 1938 წელს მარჯანიშვილის სახატარში დაიდგა კაკაბაძის კომედია "კოლმურმის ქორწინება" (1937), რომელიც მეტყველებს აისახა ახალი საბჭოთა ადამიანის სულიერი ფორმირების პროცესი. პიესა დრამატურგის ახალ გამარჯვებად იქცა.

40-იან წლებში შექმნილია მისი პიესები: "შეხვედრა მშენებლობაზე", "გენდინი სამქედლო", "ციცინათლა", "პაქობა", რომელთა გადამშენების საფუძველზე დრამატურგმა 1964 წელს ახალი პიესა "ცხოვრების ჯარი" შექმნა. კაკაბაძის იატორიულ პიესას (კომედია) "კახაბრის ხმალი" ("დავით მეფე", 1954) უზვად ასაზრდოებს ქართულ ფოლკლორული სახეები. პიესა პირველად დაიდგა 1957 წელს ქუთაისში (რეჟისორი თამაზაშვილი). 1965 წელს კი - თბილისში (მარჯანიშვილის სახ. თეატრი, რეჟისორი გლორიაფიანიძე).

სიცოცხლის ბოლო ათწლეულში კაკაბაძე ინტენსიურად მუშაობდა ისტორიულ დრამისა და ტრაგედიის განხილ. ამ პერიოდში მან გამოაქვეყნა დრამატული პოემები "შევე ვახტანგ პირველი გიორგალა" (1968), "შევე ბაგრატ მეფე" (1969), ტრაგედია "შევე დიმიტრი თავდადებული" (1971).

შალვა დზაგლაძე
ნაპოლეონი

9 მარტი სისხლიანის სხელითა შესული საქართველოს ისტორიაში.

1956 წელს საბჭოთა რუსეთის ჭაბუკებმა ახეხეს ქართველობა თბილისში ამ დღეს, სისხლში აზნავეს თბილისი.

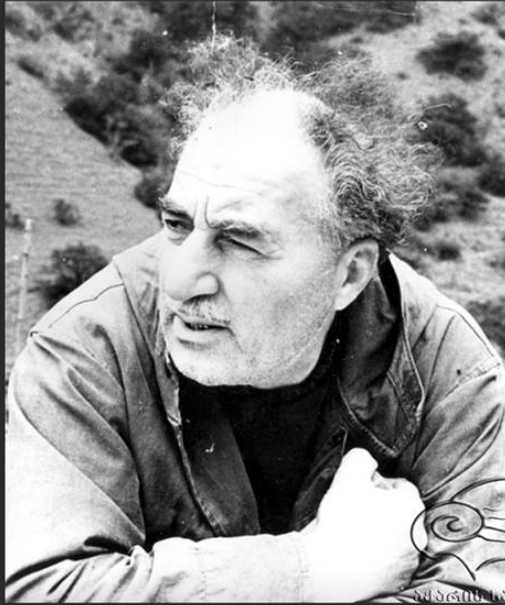
მართალია ქართველობა იმ დღეს თვითმდევრობას წარმოშობით ქართველ ჭაბუკს უკავშირებდა მგერამ შიხანიცა და თვითმდევრობებს სწორედ იმ რომ თაყიფულებისკენ სწრაფებს გამოხატულებს.

ეს 1956- ში, მანამდე კი, დიდი სწოთ ზღრე 1226 წელს,

სწორედ იმ რომ 9 მარტს ბილო საბჭოთა ღირსების სულიერმა წინაპარმა, ჭაბუკური სულის პურრონმა ჭაბუკუდინმა თბილისი და სხევე სისხლში აზნავე ქართველობა...

ამთააღმწერელი შემწერებული მოგვითხრობს: "ესოდენ მზნვარედ იწყეს მოსრვად, ვითარ ჩჩვლინდა მუბუთგან დედისათა აღიტაცნიან და წინაშე დედისა ქვაზედა დაანარცხიან, და რომელსამე თუალნი წახევედიან და რომელსამე ტვნი დაეთიბოს, და უკანის დედანი მოიკვლიდიან"[33]. ქალაქის ქუჩებში "სისხლისა მდინარენი დიოდეს. ტვნი კაცთა, დედათა, ბერთა, ჩჩვლთა თმა და სისხლი, თავი მჭართაგან განშორებული, ნაწლევი ცხენთა მიერ დათრგუნვილი ურთიერთას აღრულ იყო"[34]

შალვა დზაგლაძე
ნაპოლეონი

ლევან გოგიტაშვილი
სამხატვრომწოდველი

10 მარტი ბრწყინვალე მწერლის,
ქართველი ლიხილენის "გმირთა
ვარაზის" ზეცვლის

ლევან გოგიტაშვილი

დაბადების დღე

ლევან გოგიტაშვილი, ქართული მწერლობის,
ლიტერატურისა და ეროვნული
მოძრაობის სინდისი...

სამხატვრომწოდველი
სამხატვრომწოდველი

25 მარტი

ქართველთა ღიღებულის გამარჯვება მარცხოვრების ბრძოლაში

1625 წლის 25 მარტს (ახ. სტ. 4 აპრილს) გარიგარაზე, ხარება დღე რომ თენდებოდა, მარტყოფის ველზე დაბანაკებულ მტრის ჯარს ქართველ ვაჟკაცთა რაზმები მოუახლოვდნენ. ხმაურზე გუმბაგმა განგაში დასცეს. ირანელთა ჯარის სარდლობამ სასწრაფოდ მოიყარა თავი ყარაიხა-ხანთან და სააკაძეს უხმო. გიორგი და მისი მზღებლები მზად იყვნენ ამ მომენტისათვის, ხმლები იმშველეს და მტრის ჯარის მეთაურები იქვე გაფლიტეს. უსარდლოდ დარჩენილ ლაშქარს ქართველებმა მუსრი გაავლეს. მუსტაფა ნაიბს ცხოვით, მტრის ბანაკიდან, რომელშიც 30 ათასამდე ყოვლბაში იყო, მხოლოდ სამი ათასმა უშველა თავს გაქცევით. დანარჩენები აჯანყებულებმა აკურეს. ქართველებს დიდძალი ქონება და იარაღი ჩაუვარდათ ხელში.

მოურავმა სულის მოთქმის საშუალება არ მისცა მტერს. თბილისის დაცვა, ციხეს აღდა შემორცხა. სიმონ-ხანმა თბილისის ციხეში შეტევა ვერ მოასწრო. ყარაბაღის ბეგლარბეგ მოსამედ ყული-ხანთან ერთად აღდგაყლის ციხეში შედგა და იქ გამაგრდა. სააკაძე შემდეგ ზურბ ერისთავთან ერთად კახეთში გადავიდა და უკვე გაქცეულ დიქარ-ხანს დაედევნა. მაგრამ ამ უკანასკნელმა მცირე მასლიტ მტკვარი გადალახა და ბარდავს მიამურა. ყოვლბაში დიდი ჯგუფი ქართველებს ჩაეკარა ტყვედ. შემდეგ აიღეს ხორანბუჯის ციხე, რომელიც დიქარ-ხანის რეზიდენციის წარმოადგენდა. მცირე საშხადისი და მოურავმა გაჩაღ-ყარაბაღის სახანოებზე გაილაშქრა, იქ მყოფ ყოვლბაშითა ჯარებს დაერია. მრავალი გაქცეულს და მრავალი ტყვე იგდეს. გაქცეულებს მდ. არაქსამდე სდიეს და დიდძალი ქონება დაატოვებინეს. სააკაძე და მისი ჯარი, ალაფითა და ტყვეებით დატვირთული, ქართლში მობრუნდნენ.

აჯანყებულებმა რამდენიმე დღეში ქართლ-კახეთი თითქმის მთლიანად გაწმინდეს ყოვლბაშითა ჯარებისაგან. თეიმურაზი, რომელიც იმ დროს ოსმალეთის საზღვრებში, გოჩიოს ციხეში, იმყოფებოდა და დახმარების სათხოვნელად რუსეთში წასვლილად გამზადებულიყო, ქართლ-კახეთში მოიწვიეს და გერტიანებული სამეფოს ტახტზე დასვეს. ეს დიდი მნიშვნელობის მოვლენა იყო. სატარგელის გაერთიანების მოღვაწეთა ოცნებას ურთები ესმებოდა.

ძველი აზიზა

დონა ანა მილანა ბათუმში

ასოცდაათი წლის წინ, ეტყობა, ძალიან გაუმართლათ ბათუმელებს: ქალაქში გაველით, მაგრამ მაინც ჩამოვიდა და სასტუმრო „კოლხიდაში“ დაივანა ბრწყინვალე ნათელმხილველმა დონა ანა მილანამ. თქვენ წარმოიდგინეთ სულ რაღაც ერთ მანეთად მომავალს განუსაზღვრავდა ადამიანებს. არ ვიცით რამე თუ უთხრა დონა ანამ იმდროინდელ ბათუმელებს ამ დროინდელ ბათუმზე, მის მომავალზე და განვითარებაზე, მაგრამ აზიზა ნამდვილად გვამცნობს რომ „საოცრად გეპულობს კაცის ბედსა და უბედობას, და აგრეთვე წარსულს, აწმყო და მომავალ კაცის ცხოვრებას.“ როგორც ჩანს კარგი PR თანამშრომლები იყვნენ მაშინ: აბა დაუდგებოდა ადამიანი წინ ასეთ ცთუნებას?

ჩვენ საინტერესოდ ჩავთვალეთ ამ ასწლოვანი დოკუმენტის წარმოდგენა თანამედროვეთათვის, შეიძლება კეთილი იუმორით მაგრამ მაინც ჩანს ძველი ბათუმური ყოფის ორიოდე დღე, მითუმეტეს რომ, როგორც მიიხნევენ საგრძნობ ტექნიკურ პროგრეს დიდად არ გამოუწვევია ადამიანის სულიერი განვითარება.

Во время своего пребывания будетъ давать Электро-
магнитнымъ научнымъ аппаратомъ

СЕАНСЫ
„ПО МЕТОДУ МАДАМЪ ЛЕНОРМАНЪ.“

РАЗЪЯСНЕНИЕ:

Эта дама, вслѣдствіе своего дарованія, знанія френологіи и посредствомъ своего электро-
магнетическо-астрономическаго аппарата, сообщаетъ всякому свѣдѣнія о случаяхъ быв-
шихъ въ жизни человѣка, а именно: женатъ-ли онъ, давно-ли женатъ, имѣть-ли дѣтей, въ
какомъ количествѣ и сколько имъ лѣтъ и такъ далѣе.

Такую древнюю науку, распространенную персами, эта дама
успѣла основательно усвоить себѣ, благодаря многолѣтнему
обращенію съ аппаратомъ, а именно:

въ Швейцаріи, Австріи, Италіи и Германіи, гдѣ удив-
ляла почтеннѣйшую публику своими свѣдѣніями.

НА ВСЯКІЙ ВОПРОСЪ ПОЛУЧАЕТСЯ ОТВѢТЪ.

Примѣчаніе: Г-жа АННА МПЛАНА съ блистательнымъ успѣхомъ защищалась противъ на-
падковъ и доказала свое громадное человѣкознаніе и что она можетъ исключительно математи-
ческими комбинаціями и многостороннею опытностію давать отвѣты на всѣ вопросы
обращенные къ ней.

СООБЩЕНІЕ СВѢДѢНІЙ КАЖДОМУ ПОСѢТИТЕЛЮ ОТДѢЛЬНО.

ЦѢНА СЕАНСУ 1 р. съ ПЕРСОНЫ.

ПРІЕМЪ ЕЖЕДНЕВНО СЪ 9-ТИ ЧАС. УТРА ДО 9-ТИ ЧАС. ВЕЧЕРА.

პ. ათუბუკი სასტუმრო „კოლხიდის“ №10 და 11 ბინაზე ხშირად იმყოფება

გესანიზნავი პკითხავი (მარჩიელი)
ლონსა ანსა მილანა.

საოკრატო გეზულობს კაცის ბედს და უბედობას, და აგრეთვე წარსულს, აწმყო და მომავალს კაცის ცხოვრებას.

პკითხავთ პიისთის ილუბს კაცზედ თუ პალზედ თითო პანეთს.

Печ. разр. Полицеймейстеръ Подп. Егоровъ. Типо-Литографія А. Н. Махарадзе. Ватумъ.

НА КОРОТКОЕ ВРЕМЯ

ქორონიკონი

(მოამზადა ფრიდონ ქარდავამ)

ნოე ჟორდანიას

14 იანვარს დაიბადა ნოე ჟორდანია, საქართველოს დემოკრატიული რესპუბლიკის მთავრობის თავმჯდომარე (1918-21 წწ), ნოე რამიშვილის შემდეგ.

საქართველოს ოკუპაციის შემდგომ საქართველოს ემიგრირებულ მთავრობას მიპატიჟება ჰქონდა საფრანგეთისა და იტალიისგან. ჟორდანია სტამბულში შეხვდა ამ ქვეყნების ელჩებს და საფრანგეთის მიპატიჟება მიიღო. მიუხედავად ამისა, 1921 წლის აპრილში საფრანგეთში ელჩ შევალიეს თანხლებით ჩასულ ჟორდანიას ოფიციალური დელეგაცია არ დახვედრია.

„ევროპის საზოგადოება დაღალულია, სხვისი სატყეობარი მათ არ სტკივა, არც კი ამჩნევს მას და ცდილობს მხოლოდ ერთს — იყოს თავისთვის წყნარად, უდარდელად... ეს იყო მთავარი, თუ ერი არ გატყდება, საერთაშორისო მდგომარეობა ოდესმე მის სასარგებლოდ შეიძლება შემობრუნდეს და ამით ისარგებლოს“.

თავდაპირველად ჟორდანია ცხოვრობდა პარიზში, ხოლო შემდეგ ლევილში, საიდანაც მონაწილეობდა საქართველოში 1924 წლის ამბოხების მომზადებაში. აჯანყების შემდეგ ჟორდანიას დედა და უფროსი ქალიშვილი ასმათი, რომლებსაც არ დაუტოვებიათ საქართველო 1921 წელს, დაიჭირეს და ბათუმის ციხეში ჩასვეს. ერთი კვირის შემდეგ მათ სერგო ქავთარაძემ ემიგრაციაში წასვლა შესთავაზა, მაგრამ ჟორდანიას დედამ უარი უთხრა. ჟორდანია წერდა წიგნებს, სადაც აკრიტიკებდა საბჭოთა კავშირს, როგორც "იმპერიალიზმს რევოლუ-

ციის ნიღაბქვეშ“. პარიზში ფრანგულ, გერმანულ, ქართულ და რუსულ ენებზე აქვეყნებდა წიგნებს. გარდა პოლიტიკური შინაარსის წიგნებისა, ჟორდანიამ 1930 წელს პარიზში ქართულ ენაზე გამოსცა „ვეფხისტყაოსანი“. 1933 წლამდე ჟორდანიამ 12 წიგნი გამოსცა: „ბრძოლის საკითხები“, „ჩვენ და ისინი“, „საბჭოთა წყობილება“, „ნამდვილი და ყალბი კომუნიზმი“, „პოლიტიკა“, „ბოლშევიზმი“, „ჩვენი უთანხმოება“, „დემოკრატია“ და სხვ. პარიზშივე მან დააარსა ქართული სოციალ-დემოკრატიული ჟურნალი „ბრძოლა“, შემდეგ გაზეთი „ბრძოლის ხმა“. პარიზში 1990-იანი წლებამდე გამოდიოდა ჟორდანიას დაარსებული ჟურნალი „ჩვენი დროშა“, რომელსაც რედაქტორობდა ჟორდანიას სიძე ლევან ფაღავა.

ნოე ჟორდანია გარდაიცვალა 85 წლის ასაკში, 1953 წლის 11 იანვარს. დაკრძალეს ლევილის სათემო სასაფლაოზე.

აღექსანდრე ფრონელი

13 იანვარი, ქართველი ისტორიკოსის, პუბლიცისტის, საზოგადო და პოლიტიკური მოღვაწის ფრონელის- ალექსანდრე თევდორეს ძე ყიფშიძის- დაბადების დღეა (დ. 13 იანვარი, 1862, სოფ. წვერი, დღევანდელი ქარელის მუნიციპალიტეტი — გ. 29 ივნისი, 1916, თბილისი)

მოკლე ბიოგრაფია:

1888 დაამთავრა ხარკოვის უნივერსიტეტის ისტორია-ფილოლოგიის ფაკულტეტი. მუშაობდა სახაზინო პალატაში, საგუბერნიო საქმეთა სამმართველოში, საგლეხკაცო საქმეთა საკრებულოში, ახალციხის მომრიგებელ მოსამართლედ და სხვ. 1905-1907 რევოლუციის დროს ქართული საზოგადოების

მხარდაჭერით დაინიშნა ქუთაისის ვიცე-გუბერნატორად, მაგრამ, როგორც პოლიტიკურად არასაიმედო, მალე მოხსნეს და მეტეხის ციხეში ჩასვეს. 1906 წელს იყო თბილისის სათავადაზნაურო საკრებულოსთან არსებული საადგილმამულო კომისიის მმართველი. დიდ მუშაობას ეწეოდა საქართველოს ეკონომიკის აღორძინებისათვის. იყო გაზეთ "საქართველოს" ერთ-ერთი დამაარსებელი, ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელი საზოგადოების გამგეობის წევრი.

ალ. ყიფშიძე იკვლევდა XIX საუკუნის საქართველოს ისტორიის საკითხებს. აღსანიშნავია ნაშრომები: "მთიულეთი 1804 წ." (ტფილისი, 1896), "ამბოხება კახეთისა (1812)" (ტფილისი, 1907), "დიდებული მესხეთი" (გორი, 1914), "მთის არწივი, შამილი" (ტფილისი, 1914) და სხვ.

ალექსანდრე ყიფშიძე ერთერთი პირველთაგანი იკვლევდა ქართველი ხალხის ეროვნულ-განმათავისუფლებელ მოძრაობას, ქართველი ხალხის ანტიკოლონიალურ და ანტიფეოდალური ბრძოლის ისტორიას. ეწეოდა მთარგმნელობით მუშაობასაც.

დაკრძალულია ქართველ მწერალთა და საზოგადო მოღვაწეთა დიდუბის პანთეონში.

საარქივო დოკუმენტები

თურქეთში გადასახლებულთა (მიგრანტთა, მუჰაჯირთა) უძრავი ქონება შეძენილი არტანუჯისა და სოფელ ტანზინის (არტანუჯის უბანი) მკვიდრთა მიერ

აღწერა

(დოკუმენტი მოგვაწოდა ქუთაისის ცენტრალური არქივის უფროსმა სპეციალისტმა - ინგა ელიაგამ. თარგმნა - აჭარის საარქივო სამმართველოს მთავარმა სპეციალისტმა - მზია სურმანიძემ)

N	მყიდველთა სახელი და გვარი	შეძენილი უძრავი ქონება	მუჰაჯირთა სახელი და გვარი
1	აკოპ კონდიანი	სოფ. სხა ერთსართულიანი ქვის სახლი, ხილის ბაღით. ფართობი 1 დეს.	ალი ეფენდი სულეიმან ეფენდი ოღლი
2	პაპო შიმიშირიანი	სოფ. უნუსხევი ხილის ბაღი. 1 დეს.	შუქრი მუსა ოღლი
3	პეტროს აზოიანი	სოფ. იშკინარი ორსართულიანი ხის სახლი, ხილის ბაღით. 2 დეს.	მედეტ ალი ოღლი
4	კაზარ ან(პ)არჟანიანი	სოფ. სახრე ორსართულიანი ხის სახლი, ხილის ბაღით	ოსმან ახმედ ოღლი
5	სტეპან ლევანდიან	სოფ. მეცევილი ორსართულიანი ხის სახლი,....ხილის ბაღით, ფართობი 1 დეს.	მახმუდ მუსტაფა ოღლი
6	პეტროს კარტჩიან	სოფ. შავგულიარი ერთსართულიანი ხის სახლი, ხილისა და ყურძნის ბაღით, ფართობი ¼ დეს.	სულეიმან ჰუსეინ ოღლი
7	ანტონ მამაჯანოვი	სოფ. კაშუხტი(არ იკითხება) ორსართულიანი ხის სახლი, ხილის ბაღით, ფართ. ¼ დეს (არ იკითხება)	მუჰამედ მუსტაფა ოღლი
8	გაბრელ ბუიკიან	სოფ. უნუსხევი ორსართულიანი ხის სახლი, ხილისა და ყურძნის ბაღით, ფართ. ¼ დეს (არ იკითხება)	მუსტაფა დედე ოღლი
9	კრიკორ კომსოკანიანი	ორსართულიანი სახლი, ხილისა და ყურძნის ბა-	ალი დედე ოღლი

		ლით, ფართ. 1 ½ დეს. (არ იკითხება)	
10	მიკირტ გუკოსიანი ართვინის მცხოვ.	ორსართულიანი სახი ხილისა და ყურძნის ბა- ლით, ფართ. 1 ½ დეს (არ იკითხება) ხილის-ყურძნის ბაღი (არ იკითხება) ფართ. ½ დეს.	იბრაიმ დედუ ოღლი
11	მიხირ სარუხანიან	სოფ. არ იკითხება ორსართულიანი სახლი, ხილისა და ყურძნის ბა- ლით, ფართ. 2 დეს (არ იკითხება) ხილისა და ყურძნის ბა- ღი „კარშ-ბაღია,, ,ფართ. 1 დეს.	იაყუფ მამედ ოღლი
12	კაზარ ზაკორტიან	ორსართულიანი სახლი, ხილისა და ყურძნის ბა- ლით, ფართ. ¼ დეს (არ იკითხება) ხილისა და ყურძნის ბა- ღი „არკ-დიბა,, ფართ. ½ დეს.	ქამილ არიფ რლი
13	ვართან კულუკიან	ორსართულიანი ხის სახლი, ხილისა და ყურ- ძნის ბაღით, ფართ. 1 ½ დეს. სათივე და ნაღია (არ იკითხება)	გენჯალ არიფ რლი
14	მარკოს მილიდჟიან	სოფ. სხა ორსართული- ანი სახლი, ხილის ბა- ლით, ფართ. 2 დეს. სათი- ვე (არ იკითხება), ხის წისქვილი	არტანუჯის მცხოვრები ისმაილ ეფენდი ჰაჯი მუსტაფა რლი
15	პაპო მაზმანიანი	ხილის ბაღი, ფართ. 2 დეს.	ბინაზ ქესკინ ბეგ კიზ
16	კარაპეტ სარუხანი- ნი	სოფ. უნუსხევი ხილის-ყურძნის ბაღი,, არხ(კ)-ბოინ,, ფართ. ½ დეს	ბინაზ ქესკინ კიზ
17	აღექსანდრე ბეკცა- ტუროვი	ორსართულიანი ხის სახლი, ცალკე ცხენ- სადგომით, სათივე, ნა- ღია, ხილისა და ყურ- ძნის ბაღით,, კანიოლი,, ფართ. 3 დეს.	ზაბით არიფ რლი
18	არუთუნ მინდონიან	ორსართულიანი ხის სახლი, ხილის ბაღით,	ბექირ იბრაიმ ოღლი

		ფართ. 2 დეს. სათივე, ნაღია (არ იკითხება)	
19	მილაზიმ სულეიმან მამედოღლი	სოფ. სხა ორსართულიანი სახლი, ხილის ბაღით, ფართ. 2 დეს. სათივე, ნაღია სოფ. ხარაული ერთსართულიანი ხის სახლი, ცალკე ხის სათავსოთი, ხილის ბაღით, ფართ. ½ დეს.	არიფ ოსმან ოღლი ამიდ აგნი ოღლი
20	პეტროს ბიულბიუ-ლიანი	სოფ. ხერთვისი ერთსართულიანი ხის სახლი ხილის ბაღით, ფართ. ½ დეს.	მახმედ ოღლი (არ იკითხება)
21	ოვანე და მესპორ კურდარუთინიანები	სოფ. არ ჩანს ორსართულიანი ხის სახლი, ხილის ბაღით, ფართ. ¼ დეს. სათივე	იუსუფ ალი ოღლი
22	მარტიროს გაპრელი-ანი	ორსართულიანი ხის სახლი ხილის ბაღით, ფართ. ¼ დეს. სათივე და ნაღია (არ იკითხება)	იბრაიმ ჰუსეინ ოღლი
23	არუთუნ ოსეპიანი	ორსართულიანი ხის სახლი, ცალკე ცხენის სადგომით, ნაღია, სათივე ორსართულიანი ხის სახლი, ზეჟერიას უბანში, ნაღია, სათივე	იუსიფ მამედ ოღლი
24	ზადიკ ქურთარუთუ-ნიან	ორსართულიანი ხის სახლი, ხილის ბაღით, ფართობი 1დეს. ნაღია ,სათივე, პიტუტყვის სადგომი	რეჯებ იბრაიმ ოღლი
25	ტატის კურდარუთუ-ნიანი	ორსართულიანი ხის სახლი ხილის ბაღით. ¼ დეს. ნაღია, სათივე, აგრეთვე ხილის ბაღი ½ დეს.(დენუმი ან დონუმი (არ იკითხება)	იდრის იბრაიმ ოღლი
26	ურმულიანი	ოსართულიანი ხის სახლი სათივეთი	მუხამედ ხუსეინ ოღლი
27	გადჯი აკან მახჟეან(?)	ორსართულიანი ხის სახლი ხილის ბაღით, ფართობი ½ დეს.და სათივე	მუხამედ ხუსეინ ოღლი
28	მიკირტ ანჟინიან(?)	ორსართულიანი ხის სახლი, ნაღია, პირუტყვის სადგომი	მუხამედ ხუსეინ ოღლი

29	აკოპ ჩიპლაგიან	ერთსართულიანი ხის სახლი, ხილის ბაღით. ფართობი ¼ დეს. და სათივე	მუხამედ ხუსეინ ოღლი
30	სააკ ტერ-კრიკორიან	ხის ცხენის სადგომი, სათივე. ორსართულიანი ხის სახლი ხილის ბაღით, ფართობი ½ დეს. სათივე და პირუტყვის სადგომი	იუსუფ მამი ოღლი
31	პაპო მაკოიან	ორსართულიანი ხის სახლი ხილის ბაღით, ფართობი ½ დეს. სათივე და პირუტყვის სადგომი	ჰუსეინ ოსმან ოღლი
32	ავეტის აკოპიან	ორსართულიანი ხის სახლი, სათივე და პირუტყვის სადგომი	ალი იბრაიმ ოღლი
33	ოვანეს მარკოსიან	ორსართულიანი ხის სახლი ხილის ბაღით, ფართობი ½ დეს. სათივე და პირუტყვის სადგომი. ხილის ბაღი ფართ. 1 დეს.	ჰუსეინ მემედ ოღლი
34	გაჯი კრიკორ კაზარიან	ორსართულიანი ხის სახლი ხილის ბაღით, ¼ დეს. სათივე და ნაღია ორსართულიანი ხის სახლი ხილის ბაღით, ½ დეს. სათივე და პირუტყვის სადგომით	ასლი მამედ ოღლი
35	ოვანეს ესაელიან	ერთსართულიანი ხის სახლი, ხილის ბაღით, ფართ. 1 დეს.	ხალილ მამედ ოღლი
36	ნერსეს ნურიჯანიან	ორსართულიანი ხის სახლი, ხილის ბაღით, ფართ. 1 დეს. სათივე და პირუტყვის სადგომი	ალი ეფენდი მუდერის ოღლი
37	ვართან მუქელიან	ორსართულიანი ხის სახლი ხილის ბაღით, ფართ. ½ დეს. პირუტყვის სადგომითა და სათივეთი	სანი ახმედ ოღლი
38	კარაპეტ ოვანესიან	ორსართულიანი ხის სახლი, პირუტყვის სადგომითა და სათივეთი	მოლლა მუსტაფა საქიბ ოღლი

**ქუთაისის ცენტრალური სახელმწიფო არქივი, ქუთაისის გუბერნიის
მიწათმოქმედებისა და სახელმწიფო ქონების სამმართველოს
ფონდი №18**

ალექსანდრე ბუჭუას ძე მგელაძე
(1885-1925)

(საარქივო დოკუმენტი მოგვაწოდა ნაზი ნაგერვაძემ)

„მძიმეა ის ტვირთი, რომელიც კისრად უდვია საზოგადო მოღვაწეს და უკანასკნელთა შორის კი თავის დანიშნულებითა და პასუხისმგებლობით ხაზგასმით უნდა აღინიშნოს პედაგოგიურ ასპარაზზე მუშაობის და კერძოთ სახალხო მასწავლებლობა.

თუ ეს უნდა ითქვას განათლების მუშაკზე დღეს, წარსულში ხომ ყველასათვის ცნობილია ის დიდი როლი, რომელიც ითამაშა სახალხო მასწავლებელმა ხალხის გათვითცნობიერებაში. ნარ-ეკლიანი იყო ის გზა მუშაობისა. ასწავლებელი გამოდიოდა მშრომელ გლეხთა შვილების აღმზრდელათ მაშინ, როცა გლეხის ოჯახიდან არც ისე ხალისით უშვედენ ბავშვებს სკოლაში და უკანასკნელ შემთხვევაში მასწავლებელი იძულებული ხდებოდა პედაგოგიური სახარება ეკითხა ურწმუნო მშობლებისათვის, რათა დაეჯერებია ისინი განათლების საჭიროებაში.

მასწავლებელი ერთ და იმავე დროს ბავშვთა ამღზრდელიც იყო და სოფლის ჭირისუფალი და მოსარჩლეც, როცა ბიუროკრატიული მთავრობის მოხელენი მუხრუჭს მოუჭერდენ დაბეჩავებულ ხალხს.

მიუხედავად ასეთი მძიმე პირობებისა, რომელშიც უხდებოდა მასწავლებს მუშაობა სოფლად, ის მაინც ცარ უდრკებოდა არავითარ დაბრკოლებებს და პირნათლად ასრულებდა მასზედ დაკისრებულ მოვალეობას.

და დღეს, როდესაც კაცობრიობის ერთი დიდი ნაწილი მოწმე გახდა საკაცობრიო უდიდესი იდეების განხორციელებისა, არ უნდა დავივიწყოთ ის, ვინც აქეთკენ მიუნათებდა გზას მშრომელ ხალხს; ეს იყო მასწავლებელი, რომელიც ფარვანასავით თავს დატრიალებდა მშრომელ ხალხს; კერძოდ ქართველი მასწავლებელი, თუ პირველ ადგილზე არა, მთავარ რიგებში იდგა, - არ ეპუებოდა შავრაზმელ დირექტორ – ინსპექტორთა მათრახებს და მკვეთრად მიაპობდა გზას ბნელ სოფელსა თუ ქალაქში. – და თუ რომელიმე მასწავლებელს რაიმე გაუკეთებია ამ მხრივ, ერთი პირველთაგანი **ალექსანდრე ბუჭუას ძე მგელაძეა**, რომელმაც ორმოცი წელი ებრძოლა ამ საბიელზე ქვეყნის უკუღმართობას.

ღარიბი გლეხის ოჯახიდან გამოსული – წვითა და დაგვით აღზრდილი 20 წლის ალექსანდრე – გორის სამასწავლებლო სემინარია დამთავრებული, ღრმათ დარწმუნებული, რომ მასწავლებლობა ვერ გაუძლებდა კუჭს, 1885 წელს მასწავლებლის ემბაზში ინათლება სოფ. ვაბზუში (გურია).

აქედგან ოთხი წლის შემდეგ ხვარბეთში (გურია) გადადის და უკანასკნელიდან კი თავისივე სოფელ ბახვში (გურია) იმ სკოლაში, სადაც მან მიიღო პირველ დაწყებითი სწავლა. ამ დროიდან იწყება გურიის მასწავლებლობის პოლიტიკურ საქმიანობაში ჩაბმა და ალექსანდრეც მათ შორის ერთი პირველთაგანი ხდება. ალექსანდრე თავიდანვე რევოლუციონერი იყო სულით და ამას კარგად ხედავდნენ რა მაშინდელი შავრაზმელი დირექტორ-ინსპექტორები, არ აჩერებდნენ ერთ ადგილს და გადაყავ-გადმოყავდათ.

ამ მიზეზით მოაცილეს ის გურიას და „მოსარჯულებლად“ აჭარაში სოფ. ხულოში გადაიყვანეს, სადაც ის იმავე სიყვარულით დაეწაფა ფუხარა ხალხის გათვინოებისკენ. მაგრამ ვერც აქ დაიმაღლა მისი „არასაიმედო“ საქმიანობა და გამოაძევეს კიდევ აქედან, საიდანაც ის გადმოვიდა ქალაქ ბათომში, დაიწყო მაცადინობა კერძო მოწაფეებთან და იმავე დროს საკვირაო სკოლაში მუშებთან. ამ დროს უკვე ანთებული იყო რევოლუციონური ჩირაღდანი და ალექსანდრეც საკვირაო სკოლაში მუშებს აქეთკენ მოუწოდებს. 1903 წლიდან ალექსანდრე ბათომში ქართველთა შორის წერა-კითხვის გამავრცელებელ საზოგადოების სკოლაში იკიდებდა ფეხს. ეს სკოლა მაშინ ბინა და თავშესაფარი იყო ყველა რევოლუციონერთა და პოლიტიკურათ ღვენილთა. ამ სკოლაში წყდებოდა ყველა საკითხი, რომელიც ეხებო-

და რევოლუციის შემზადებას. აქ იმართებოდა ფარული სხდომები პოლიტიკურ მოღვაწეთა – მაშინ მესამე დასეულთა. აქ იწერებოდა ფურცლები და დაბეჭდვის შემდეგ აქედანვე ვრცელდებოდა საკვირაო სკოლაში თავმოყრილ მუშების ხელით. აქ გამოტანილი დადგენილებები სწრაფად ვრცელდებოდა ქარხნის მუშებში. გურიის მოძრაობის პირველ ხანებში ბათუმი უხელმძღვანელებდა და მისი შტაბი სწორედ ეს სკოლა იყო. დღესაც ცოცხალნი არიან აქ გამობრძმედილი პოლიტიკური მუშაკნი. ბევრი მათგანი დღეს ხელისუფლების მეთაური არიან. ვლადპარაკობთ რა სკოლაზე, მხედველობაში გვყავს ამ სკოლის მასწავლებელი ალექსანდრე მგელაძე, რომელიც ერთი თვალსაჩინო მუშაკთაგანი იყო მუშათა მოძრაობაში. რა ერთი და ორი საპასუხისმგებლო და იმავე დროს საშიში მინდობილობა აუღია მას თავზე მაშინ, და მთავრობის შეუმჩნეველად ბრწყინვალედ დაუგვირგვინებია. 26 წელია, რაც ალექსანდრე მგელაძე აჭარისტანში მასწავლებლობს. აქედან 22 წელი ის ამ სკოლაშია; დღესაც იქ განაგრძობს ეს მუშაკი ამ წმინდა საქმეს. დღეს ის გამგეა ამ სკოლის. თუმცა მოხუცებამ მაგრად შეიჭრა მასში, მაგრამ სიყვარული და გული ამ საქმისადმი დღესაც ახალგაზრდული აქვს. ალექსანდრე მგელაძე ყველა ამასთან ერთად ერთი ლიტერატორთაგანიც არის და მის კალმოსნობასაც საკმაო სტაჟი აქვს. მუდმივი თანამშრომელი გახეთ „ცნობის ფურცლისა“, „ივერიის“, „ბათუმის გაზეთის“ და დღიდან დაარსებისა „მშაქის მათრახის“, სადაც მან სახელი მოიხვეჭა როგორც მახვილმა და მოსწრებულმა იუმორისტმა აღ. ბლიკვადის ფსევდონიმით. წელს 40 წელი – შესრულდა, რაც ის პედაგოგიურ-ასპარეზზე მოღვაწეობს. ქედან უმეტესი დრო აჭარისტანში მუშაობას ეკუთვნის. დღეს ის უკვე ჭადართაა მოსილი, ძალზე მოქანცული, ნივთიერადაც ხელმოკლე, წლებიც აღარ უჯერებს და მადლიერი მშრომელი აჭარისტანი ნიშნათ მადლობისა და ღრმა პატივისცემისა მას 40 წლის მოღვაწეობის იუბილეს უმართავს. მასწავლებლის იუბილე აჭარისტანში პირველია და ეს ბედნიერება ალექსანდრე მგელაძეს ხვდა წილათ, რაც მან ღირსეულადაც დაიმსახურა და ვფიქრობთ თქვენც გამოემხაურებით ძვირფასო ამხანაგებო ამ – დღის აღნიშვნას და მით ნივთიერათ თუ მორალურათ თავის წვლილს შეიტანთ ნივთიერათ ღარიბ, მაგრამ ზნეობით მაღალ ჭადარა მასწავლებლის სახალხო ზეიმში. იუბილე გაიმართება ქალაქ ბათუმში (აკადემიური თეატრი) ამა 1925 წლის ივნისის 7-ს, დღითი კვირას. ყოველ გვარ მიძღვნას და მილოცვას მიიღებს საიუბილეო კომიტეტი.

საიუბილეო კომიტეტის თავმჯდომარე აჭარისტანის განათლების
სახალხო კომისარი

სულეიმან ვარშანიძე.

თავმჯდომარის ამხანაგი განათლების მუშაკთა კავშირის
პას. მგ. მდივანი

ვ. ტორჩინავა

კომიტეტის წევრნი:

ვ. იმედაძე
ს. ხვედელიძე
დ. ქუთათელაძე
გ. სულუხია
გრ. გორგაძე
დ. დიასამიძე
ვ. პავშინსკი
თ. სიხარულიძე
სელ. ლორთქიფანიძე
ნ. ჯაყელი
დ. კეკერაძე
ე. გომანი
ილ. ჟღენტი
ირ. ღლონტი
მ. ფრიდმანი
ლ. შენგელია
ს. ბულკა
ხ. ჯევედექ-ზადე
ი. კანონიდი
ა. ბუიკიანი

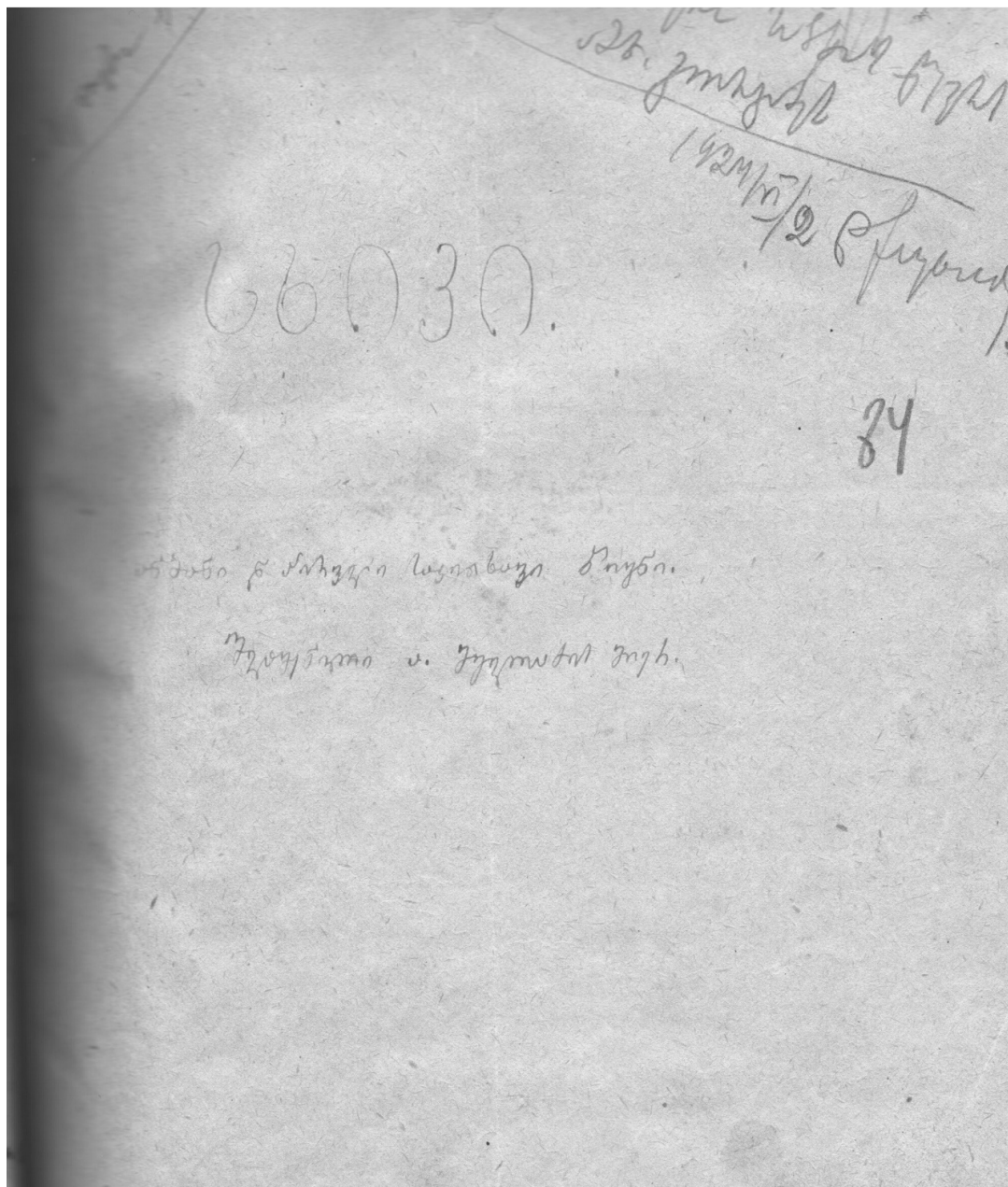
კომიტეტის მდივანი: რ. ჭანტურია”

ასს ცსა, ფონდი რ-5, აღწერა 1, საქმე 31. ფურც. 4-5.

გთავაზობთ რამოდენიმე გვერდს ალექსანდრე მგელაძის მიერ შედგუ-
ნილი წიგნიდან

„სხივი“

ანბანი და პირველი საკითხავი წიგნი

მეშველ აბაშიძე

(დოკუმენტი მოგვაწოდა ელგუჯა ჩაგანავამ)

სამუსლიმანო საქართველოს საკითხი ერთ-ერთი უმთავრესი საკითხთაგანია მთელი საქართველოსათვის. ჩვენ ხშირად ვწერთ, ბევრს ვლაპარაკობთ და თეორიულად კარგად ვაფასებთ სამუსლიმანო საქართველოს მნიშვნელობას, საქართველოს როგორც ძველს, ისე მომდევნო ისტორიაში; უნდა ვიცოდეთ, რომ ჩვენი ქვეყნის არც ერთ კუთხეს იმდენი ზიანი, იმდენი გაჭირვება, უბედურება არ განუცდია, რამდენიც სამუსლიმანო საქართველოს.

ჩვენ ხშირად ვიმეორებთ ხოლმე: - მთელი საქართველო რა არის, თუმცა ის სხეულს ჩამოსტრით ჩვენი ისტორიისა და კულტურის ისეთ აკვანს, როგორიც სამუსლიმანო საქართველოა, მაგრამ განა კიდევ უფრო მეტი უფლებით, კიდევ მეტი სიმართლით არ შეუძლიან სთქვან თვით სამუსლიმანო საქართველოს მოღვაწეებმა: - რაა სამუსლიმანო საქართველო, თუ მას ჩამოსტრით და ჩამოაცლით არტაანს, ოლთისს და მთელს ართვინის ოლქს?

ჩვენს ხელში სამუსლიმანო საქართველო დაქუცმაცდა, დაღარიბდა, დაკნინდა. ჩვენი დამოკიდებულება სამუსლიმანო საქართველოსადმი მუდამ სიტყვიერი იყო, ზერელე, არაპრაქტიკული და ფიქტიური. ჩვენ უნდა შევიგნოთ ჩვენი ნაკლი, ჩვენი შეცდომანი და შევეცადოთ მის გამოსწორებას.

სამუსლიმანო საქართველოს ხალხის პოლიტიკურს გამოფხიზლებაშიაც ჩვენ სრული უნიჭობა გამოვიჩინეთ. ჩვენ თავის დროზე ვერ მოვახერხეთ მუსლიმანი ქართველობის გულის გახსნა და სარეკლუციო ბრძოლების ბრწყინვალე სხივებით იმ გულის გათბობა და განათება. ჩვენ ვერ ჩავიბით მუსლიმანთა მასსა ჩვენს საერთო საქმეებში და გზა მივეცით ყველა ვიგინდარას თავისუფალი მუშაობისათვის ყოველ ავანტიურის სასარგებლოდ.

მხოლოდ ჩვენს პოლიტიკურს სიბეცეს, ჩვენს ორჭოფულს და შეიძლება არაგულწრფელ მუშაობის შედეგს მიეწერება ის ფაქტი, რომ სამუსლიმანო საქართველო და მისი მოღვაწეები ჩვენ მუდამ გვესახებოდნენ რაღაც იდუმალების ქვეშე, ეჭვებით, შეჭმუნულნი შუბლით. . .

ჩვენ გვჭირდებოდა მტკიცე მეზობლები, როგორც სამუსლიმანო საქართველოს მთლიანობისა, ისე მტკიცე სამუსლიმანო საქართველოს მთლიანობისა, ისე მტკიცე მეზობლი მისი დასაკავშირებლად დედა საქართველოსთან. ჩვენ გვინდოდა გულწრფელი, უანგარო, პირდაპირი ცხოვრებით აღზრდილი და ცოდნით გამსჭვალული მოღვაწეები, მაგრამ ჩვენს წინაშე ცხადდებოდნენ ორგულნი, გარეწარნი, ერთ ჯიბეში სამი სახის თამასუქების მატარებელნი.

ჩვენ ამას დღესაც იმიტომ ვიგონებთ, რომ დღესაც სამუსლიმანო საქართველოს მთლიანობა ჩვენგან მოითხოვს არაჩვეულებრივ ენერგიას, საქმიანობას, დაკვირვებას და იმ ძალების დაგროვებას, რომელნიც გამოვრძმედილან საქართველოსათვის, სამუსლიმანო ქვეყნის აღდგენის საქმეში.

დღეს ჩვენ გვმართებს ბევრი მუშაობა ამ ასპარეზზე. ძალები, რომელნიც დაეჩვივნენ სამუსლიმანო საქართველო ტკივილს, საჭრებით დატკობას, კიდევ არ ისვენებენ, ცდილობენ სჭრან და სჩეხონ სამუსლიმანო საქართველო.

ჩვენ იმედს გამოვთქვამთ, რომ ამიერიდან ამ მიზანს ვეღარ შესძლებენ ჩვენი ქვეყნის მოქალაქეები, ვერ შესძლებენ იმიტომ, რომ ჩვენს სამუსლიმანო საქართველოს ხალხში გაღვივებულია ღრმა სიყვარული ახალი ცხოვრებისადმი; იმიტომ, რომ თუ ჩვენი მოძმეებისათვის წყვედიადით ჩაიარა 1905 წლის მოძრაობა, აგრეთვე, 1917 წლის რევოლუცია, ჩვენ თამამად შეგვიძლიან აღვუნუსხოთ, რომ საგრძნობლად რევოლუციონური მოძრაობის შინაარსი და მნიშვნელობა გამოისახა მხოლოდ ფუხარა მეჯლისის დაარსების შემდეგ; მას შემდეგ, რაც სამუსლიმანო საქართველოს სცენაზე გამოგვეცხადნენ სრულიად ახალი მუშაკნი, ახალი ძალები, მუდამ დაბეჩავებული და სიბნელეში მყოფი მასსიდან.

თუ ჩვენ წმინდა ეროვნული გზით მივდიოდით სამუსლიმანო საქართველოში და იგი გზა განვასახიერეთ ჩხიკვის შვილის პოლიტიკაში, რომელმაც უდიდესი ზიანი მიაყენა სამშობლოს საკითხს, საბჭოთა საქართველოში, როცა იგი კუთხე აივსო საეჭვო პირებით, როცა სისტემატიური არასასურველი ექსცესები გახშირდნენ და გამრავლდნენ; დღეს ჩვენ უნდა მივიდეთ აგრეთვე რევოლუციონური პოლიტიკის წარმოებითაც, სრული სოციალური ტეხის ხაზი აღუსახოთ, როგორც დემარკაცია სამუსლიმანო საქართველოს და ანგორას შორის.

ნიშნებია, რომ არ გზით ბევრის გაკეთება შეიძლება. ჩვენ იმედი გვაქვს, რომ ახალი პოლიტიკით არათუ გავსწმენდით დაქუცმაცებულ სამუსლიმანო საქართველოს ატმოსფეროს, არამედ, რაც უმათავრესია, ჩვენ საძირკველს ჩაეუყრით სამუსლიმანო საქართველოს გამთელებას, აღდგენას და მის მტკიცე კავშირს დედა საქართველოსთან,

აი, რა არის ჩვენი გულის საგანძური სამუსლიმანო საქართველოს საკითხში. ჩვენს დედაქალაქში დღეს ცხოვრობს მუსლუმანი ქართველი, როგორც ჯიდა. იგი სრული გამოკვეთაა საქართველოს მთელი კულტურის. ვინ არ იცნობს ამ დიდ ქართველს?:

- როგორც მწერალს!
- როგორც ორატორს!
- როგორც სამუსლიმანო საქართველოს განმათავისუფლებელი კომიტეტის თავმჯდომარეს!
- როგორც ქმალისტების ტუსადს საქართველოს ერთგულებისათვის!
- როგორც, ყველაზე უანგარო და უმწიკვლო ადამიანს მთელს საქართველოს!

მემედ აბაშიძე!

ჩვენ არ გვყავს არც ერთი პიროვნება ესოდენ მტკიცე და ურყევი მებრძოლი სამუსლიმანო საქართველოს აღდგენისა, მთლიანობისა, საქართველოსთან დაკავშირებისა.

ჩვენი მეღანი ამოიწურა საქართველოს მეგობართა და საქართველოს ჭეშმარიტ შვილთა ძიებაში და სამუსლიმანო საქართველოს წიადში პირველი მოქალაქე მემედ აბაშიძეა.

მემედ აბაშიძე ფუძეა, სიმბოლოა სამუსლიმანო საქართველოს საქმეებისა. ჩვენ გვინდა „მემედები“ გვეყავდნენ სამუსლიმანო საქართველოში. ჩვენ მას ვენდობით, მას ყველა ენდობა, ვისაც სწამს და უყვარს საქართველო.

სამუსლიმანო საქართველოს საქმეები საიმედო ძალთა ხელში იქნება, თუ იქ „მემედია“ მომუშავედ.

იგი არც ფედერალისტია, არც მენშევიკი, არც ბოლშევიკი: - იგი ქართველია მხოლოდ, რომელიც საქართველოს გამაგრებისათვის საოცარის ნიჭით და დაკვირვებით განზე სტოვებს სოციალ მომენტს.

თუ სოციალი მომენტი არის მომენტი სიღარიბის, ფუხარობის, უძლურთა და ბოგანოთა დახმარების, თუ სოციალ მომენტში პატიოსან სიტყვას მივიჩნევთ, ამხანაგის ნდობას, ბრძოლას, საერთო საქმეების გაკეთებას, - მაშინ მემედ აბაშიძე არა მარტო პირველი მოქალაქეა სამუსლიმანო საქართველოსი, არამედ იგი პირველი სოციალისტიც არის აღნუსხული საქართველოსი.

მემედი დღეს თბილისის სტუმარია, საჭიროა იგი ბათუმის მასპინძელი იყოს; დღეს მემედი ისვენებს დედაქალაქში, საჭიროა იგი არ ისვენებდეს ქობულეთ-ხულოს მიდამოებში და იბრძოდეს იმ სამარადისო საქმისათვის, რისთვისაც ოცნებობს და იბრძვის ყოველი ქართველი.

თედო ღლონტი

გაზეთი „ტრიბუნა“, 1922 წ. №127, გვ.1-2

ს.რ.კ. მთავრობის მოქმედებანი და განკარგულებანი

დ ა დ გ ე ნ ი ლ ე ბ ა

(საარქივო დოკუმენტები მოგვაწოდა მაია რურუამ)

ს.ს.რ. კავშირის ცენტრალურ აღმასრულებელი კომიტეტისა და სახალხო კომისართა საბჭოსი. –

გადასახადებზე, რომლებიც იკრიბება შინსახკომისარიატის ორგანოების მიერ, საერთო მოქალაქობრივი საზღვარგარეთელ პასპორტების გაცემისათვის ს.ს.რ. კავშირში შემოსვლისა და ს.ს.რ. კავშირიდან გასვლისა და უცხოელებისათვის საცხოვრებელ საბუთების გაცემისათვის.

ს.ს.რ. კავშირის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტი და სახალხო კომისართა საბჭო ადგენს:

1. ყველა მოქალაქეებს ს.ს.რ.კ. და მათ მზრუნველობის ქვეშ მყოფ მათ ოჯახის წევრებსა, საერთო მოქალაქობრივი საზღვარგარეთელ პასპორტების გაცემისათვის გადახდებთ 200 მანეთი, გარდა მოქალაქეებისა მე-2 მუხლში ნახსენებისა.

2. იმ მოქალაქეებს ს.ს.რ.კ. რომლებიც ცხოვრობენ არა შრომის შემოსავლით და აგრეთვე მათი მზრუნველობის ქვეშ მყოფ მისი ოჯახის წევრები, საერთო მოქალაქობრივი საზღვარგარეთელ პასპორტების გაცემისათვის გადაეხდებთ 300 მანეთი.

3. გაცემულ მოქალაქობრივ საზღვარგარეთელ პასპორტში რაიმე ცვლილებების შეტანისათვის გადაეხდებთ: 1 მუხლში ნახსენები პირებს 10 მანეთი, მე-2 მუხლში ნახსენებ პირებს 30 მანეთი.

4. მცხოვრებლები სანაპირო ზოლში საზღვარზე ერთხელ გადასვლის ან გადამგზავრების ნებართვის მიცემისათვის გადახდებთ: ა/1 მუხლში ნახსენებ მოქალაქეს 50 კაპიკი; ბ/ მე-2 მუხლში ნახსენებ მოქ. 2 მანეთი.

5. მცხოვრებლებს სანაპირო ზოლში საზღვარზე მრავალჯერ გადასვლის ან გადამგზავრების ნებართვის 3 თვის ვადით მიცემისათვის გადაეხდებთ: ა/ 1 მუხლში ნახსენებ მოქ. 50 კაპ. ბ/ მე-2 მუხლში ნახსენებ მოქ. 15 მანეთი.

6. უცხოელ პასპირტს ს.ს.რ. კავშირიდან გასვლის ვიზისათვის გადაიხდება 5 მანეთი.

7. უცხოელ პასპორტს ერთი და იმავე დროს ს.ს.რ. კავშირიდან გასვლის და უკან შემოსვლის ვიზისათვის გადახდება 10 მანეთი.

8. უცხოელ პასპორტი მრავალჯერ ვადა გასვლისათვის საზღვარზე ვიზის გასაკეთებლად გადახდება 30 მანეთი.

9. უცხოელებს ს.ს.რ.კ. ფარგლებში, საცხოვრებელ საბუთად გაცემის ვადის გაგრძელებისათვის, მიუხედავად ვადისა, აგრეთ უცხოელ პასპორტების რეგისტრაციისათვის გადახდებათ 5 მანეთი.

10. საერთო მოქალაქობრივი საზღვარგარეთელ პასპორტის გაცემის გადასახადი იხდევინება განაცხადების პასპორტის მიცემაზე, შემოტანის დროს და უარის შემთხვევაში უბრუნდება გადასახადიდან 10% დაკავებით.

11. საზღვარგარეთ პასპორტით ან ვიზით უსარგებლობის გამო საპასპორტო გადასახადი ან ვიზის მისაღებათ თანხა დაბრუნებული იქნება.

12. ამა დადგენილებაში გათვალისწინებულ გადასახადები იკრიბება კავშირის რესპუბლიკების შინსახკომისარიატების მიერ და ამავე შინსახკომისარიატის დაგვლებით ადგილობრივი ორგანოების მიერ.

13. ამ დადგენილებით გათვალისწინებულ გადასახადებიდან ღარიბ მოქალაქეების განთავისუფლება ხდება ს.ს.რ. კავშირის ფინსახკომისარიატის მიერ შემოღებული წესით.

14. უცხოელთა საქმეების სახკომისარიატს ს.ს.რ. კავშირის ფინსახკომისარიატთან შეთანხმებით ნება ეძლევა უცხოელ პასპორტზე ვიზის დადების უცხოელებზე საცხოვრებელ საბუთების გაცემის – გადასახადის რაოდენობის შეცვლა.

15. თანახმად ამ დადგენილების გადახდევინებული ფულები შეტანილი უნდა იქნეს საღაროში და ჩარიცხული შინსახკომისარიატის შემოსავალში.

16. საერთო მოქალაქეობრივი საზღვარგარეთელ პასპორტების, ნებართვების, ვიზების ანუ უცხოელებისათვის საცხოვრებელ საბუთების გაცემის დროს სათანადო გადასახადების ჯამზე დაერიცხება 10%, რომელი ფული გადაეცემა სათანადო კავშირის რესპუბლიკის წითელ ჯვრის ან საზოგადოების შემოსავალში.

17. ინსტრუქციას ამ დადგენილების ცხოვრებაში გასატარებლად იძლევა ს.ს.რ. კავშირის ფინსახკომისარიატის მიერ კავშირი რესპუბლიკების წარმომადგენელთან შეთანხმებით.

ს.ს.რ. კავშირის ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის
თავმჯდომარე – მ. კალინინი

ს.ს.რ. კავშირის სახალხო კომისართა საბჭოს თავმჯდომარე –
ა. რიკოვი

ს.ს.რ. კავშირის ცენტრალმასკომის მდივანი – ა. ენუქიძე

სწორია / შინსახკომისარიატის საგ. ნაწილის გამგე – ნ. მახარაძე

ასს ცსა, ფონდი რ-75, აღწერა 1, საქმე 22

ასევე, გაზ. „იზვესტია“ 7 აპრილიდან, 1926 წელს №79

ცირკულიარი №4
ა.ა.ს.ს.რ. შინაგან საქმეთა სახკომისარიატის
„25“ მაისი 1926 წ. ქ. ბათუმი

ა.ა.ს.ს.რ. ყველა სამაზრო და სათემო აღმასკომის თავმჯდომარეებს, ქალაქ ბათუმის და მისი მაზრის აღმასკომის თავმჯდომარეს და ქალაქ ბათუმის და სამაზრო მილიციის ყველა უფროსებს. –

ნარკვევების (მოწმობების) გაცემის შესახებ იმ პირთათვის, რომლებიც აჭარისტანში სცხოვრობენ და თავის თავს უცხოეთის მოქალაქეს უწოდებენ.

ვინაიდან უცხოეთის მოქალაქეთა მიერ შინსახკომისარიატისადმი წარმოდგენილი ნარკვევები და მოწმობები, რომლებით ადმინისტრაციული ორგანოები ადასტურებენ დაინტერესებულ პირთა უცხოეთის ქვეშევრდომობას, უმეტეს შემთხვევებში არ არიან წესიერად შეყენებული და არ ამართლებენ დანიშნულების, - შინაგან საქმეთა სახკომისარიატს საჭიროთ მიაჩნია გაგიმარტოთ, რომ უცხოეთის ქვეშევრდომების გამორკვევა ამა თუ იმ მოქალაქესი და იმ საგანზედ მოწმობების გაცემა შინსახკომისარიატის მოვალეობაშია. ამიტომ გეძლევათ წინადადება მიიღოთ სახელმძღვანელოთ და სისწორით შესასრულებლად შემდეგი:

1. არავითარი პირადობის მოწმობები იმ პირთათვის, რომელნიც თავის თავს უცხოეთის ქვეშევრდომს უწოდებენ არ უნდა იყოს გაცემული საცხოვრებლად თქვენ მიერ;
2. იმ შემთხვევაში, თუ ის პირნი, რომელნიც თავის უცხოელად ამცხადებენ, მიმართავენ ადმინისტრაციულ ორგანოებს თხოვნით მათთვის მოწმობების გაცემის შესახებ, - ადმინისტრაციულმა ორგანოებმა სისწორით უნდა შეაყენონ მათზე ცნობები მათ ნაცნობ პირთა დაკითხვით და დაკითხვის ოქმის შედგენით, რის შემდეგ გასცენ ნარკვევები და არა მოწმობა უკანასკნელებს ქვემო აღნიშნული ფორმით;

პირადობის მოწმობათ არ ჩაითვლება

ნარკვევი:

გაცემულია ესე / აღმასკომის ან მილიციის სამმართველოს დასახელება / მოქ.

რომელმაც განაცხადა, რომ ის არის ქვეშევრდომი

/უცხოეთის სახელმწიფოს დასახელება/ მას შინა, რომ აღნიშნული მოქ. სცხოვრობს / სწორი მისამართი: სოფლის / ქალაქის დასახელება / 19 წთ თვით რიცხვიდან და ეწევა / უნდა აღინიშნოს მისი საქმიანობა/.

ნარკვევი ესე გაცემულია აჭარისტანის შინსახკომისარიათში წარსადგენათ, რაც დასტურდება ხელის მოწერით და სათანადო ბეჭდის დასმით. –

ხელწერები და ბეჭედი

3. ზემოაღნიშნულ პარაგრაფში მოყვანილი ნარკვევების გაცემა დაიშვება ხოლო იმ შემთხვევაში, როცა მთხოვნელს, რომელიც თავის თავს უცხოელად აცხადებს, სურს საბჭოთა მოქალაქეობის მიღება, შინსახკომისარიატში აღრიცხვაში გატარებას, როგორც უცხოელს ან განცხადების მიცემა საზღვარგარეთ წასასვლელ ვიზის / ნებართვა / მისაღებათ.

შენიშვნა: ქალაქ ბათუმში უცხოელთათვის, რომლებმაც განცხადება შეიტანა ვიზის მისაღებად ნარკვევი შეიძლება გაცემულ იქნეს სახლების მმართველობიდან, საბინაო ამხანაგობიდან ხოლო ეს ნარკვევი შემოწმებულ უნდა იქნეს სათანადო სარაინდო მილიციის სამმართველოს მიერ.

4. თანამდებობის პირი, რომელნიც ამ ცირკულიარით განკარგულუბას დაარღვევენ მიეცემა პასუხისგებაში სასამართლოს წესით. –

დედანს ხელს აწერენ – შინაგან საქმეთა სახკომისარი – ბრეგვაძე
საქმეთა მმართველი – ასათიანი – და საგარეო

ნაწ. გამგე

– ისაღჩენკო.

დედანთან სწორია / საგარეო ნაწ. გამგე . . .

ცირკულიარი № 7
23 სექტემბერი, 1926 წელი. ქ. ბათომი. –

ა.ა.ს.ს.რ. შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატისა. –

აჭარისტანის ყველა მაზრადმასკომებს, თემადმასკომების თავმჯდომარეებთ, მაზრების მილუფროსებთ და მისი მაზრის აღმასრულებელი კომიტეტის ადმინისტრაციულ განყოფილების უფროსს. –

იმ პირთათვის, რომელნიც თავის თავს უცხოელის სახელმწიფოების ქვეშევრდომებს უწოდებენ ნარკვევების გაცემის წესის შესახებ.

დამატებით თავის ცირკულიარისა №4-ისა ა/წ. 25 მაისის თარიღით შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატი წინადადებას იძლევა მიღებულ იქნას სახელმწიფოებრივად შემდეგი:

1. ყოველივე ნარკვევები და მოწმობები უცხოეთის სახელმწიფოთა ქვეშევრდომთათვის გაიცემა მხოლოდ შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატის ნებართვით. –
2. იმ შემთხვევაში თუ უცხოეთის მოქალაქენი მიმართავენ ადმინისტრაციულ ორგანოებს თხოვნით ამ საგანზედ, უნდა მოხედეს გამოკვლევა და ოქმი სათანადო მასალებით განცხადებითურთ უნდა წარედგინოს შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატს განკარგულებისათვის და მხოლოდ ნებართვის მიღების შემდეგ უნდა გაიცეს ადმინისტრაციული ორგანოების მიერ სათანადო ნარკვევები. –
3. იმ შემთხვევაში, თუ უცხოელები მიმართავენ თხოვნით ადმინისტრაციულ ორგანოებს საბჭოთა ქვეშევრდომობის მიღების შესახებ – უკანასკნელნი ვალდებული არიან განუმარტონ უცხოელებს, რომ განცხადებები საბჭოთა მოქალაქეობის მიღების შესახებ მიიღება შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარიატში და სათანადო ნარკვევები ამის შესახებ საჭირო არ არის. –
4. იმ შემთხვევაში თუ უცხოელები, რომელთაც არავითარი დოკუმენტები, თავის პირადობის დასამტკიცებლად არ გააჩნიათ, მიმართავენ ადმინისტრაციულ ორგანოებს ამ საგნისათვის, ადმინისტრაციულმა ორგანოებმა ამ უცხოელებს უნდა განუმარტონ, რომ ისინი ვალდებული არიან ამისათვის მიმართონ სათანადო საკონსულოს, ოსმალეებმა – ოსმალეთის საკონსულოს, ბათომში და სპარსელებმა – სპარსეთის საკონსულოს ბათომში. –
5. ამ ცირკულიარში აღნიშნულ წესების დარღვევის პასუხისმგებელნი არიან თავმჯდომარეები სამაზრო და სათემო აღმასკომებისა და ქალაქის რაიონების და მაზრის მილუფროსები. –

ედანს ხელს აწერენ – შინაგან საქმეთა სახალხო კომისარი – ბრეგაძე
რესპუბლიკის მილიციის უფროსი – გოგიტიძე და
საგარეო

განყ. გამგე – ისაძენკო

დედანთან სწორია

ასს ცსა, ფონდი რ-75, აღწ. 1, საქმე 22. ფურც. 11-13

ჩვენო ავტორები:

1. **ელგუჯა ჩაგანავა** – აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის საქვეუწყებო დაწესებულება საარქივო სამმართველოს აპარატის უფროსი;
2. **ნინო გოგიტიძე** - აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის საქვეუწყებო დაწესებულება საარქივო სამმართველოს მთავარი სპეციალისტი;
3. **ნატო ქიქავა** – აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის საქვეუწყებო დაწესებულება საარქივო სამმართველოს მთავარი სპეციალისტი;
4. **ნინო ოქროსცვარიძე** – ილიას უნივერსიტეტის ისტორიის დოქტორი;
5. **მზია სურმანიძე** – აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის საქვეუწყებო დაწესებულება საარქივო სამმართველოს მთავარი სპეციალისტი;
6. **მაია რურუა** – აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის საქვეუწყებო დაწესებულება საარქივო სამმართველოს განყოფილების უფროსი;
7. **ეთერ მიქელაძე** - აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის საქვეუწყებო დაწესებულება საარქივო სამმართველოს მთავარი სპეციალისტი;
8. **ნაზი ნაგერვაძე** - აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის საქვეუწყებო დაწესებულება საარქივო სამმართველოს მთავარი სპეციალისტი;
9. **ფრიდონ ქარდავა** - აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის საქვეუწყებო დაწესებულება საარქივო სამმართველოს მთავარი სპეციალისტი;
10. **მაკა აღბაგაჩივა** – პეტრე დიდის სახელობის ანთროპოლოგიის და ეთნოგრაფიის მუზეუმის კავკასიის ეთნოგრაფიის განყოფილების უფროსის მოადგილე, ისტორიის მეცნიერებათა კანდიდატი;
11. **თამაზ ფუტყარაძე** – აჭარის ავტონომიური რესპუბლიკის მთავრობის საქვეუწყებო დაწესებულება საარქივო სამმართველოს განყოფილების უფროსი; ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი;
12. **ქეთევან ფუტყარაძე** – ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის დოქტორანტი;
13. **რამაზ სურმანიძე** – პროფესორი; მედიცინის დოქტორი;
14. **ოთარ გოგოლიშვილი** – ხარიტონ ახვლედიანის მუზეუმი; ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის პროფესორი.

OUR AUTHORS:

1. **Elguja Chaganava** – head of office of Sub-department of Ajara Autonomous Republic Government – Archives Administration;
2. **Nino Gogitidze** - main specialist of Sub-department of Ajara Autonomous Republic Government – Archives Administration;
3. **Nato Kikava** – main specialist of Sub-department of Ajara Autonomous Republic Government – Archives Administration;
4. **Nino Okrostsvaridze** – PhD in history of Ilia University;
5. **Mzia Surmanidze** - main specialist of Sub-department of Ajara Autonomous Republic Government – Archives Administration;
6. **Maia Rurua** - Head of department of Sub-department of Ajara Autonomous Republic Government – Archives Administration;
7. **Eter Mikeladze** - main specialist of Sub-department of Ajara Autonomous Republic Government – Archives Administration;
8. **Nazi Nagervadze** - main specialist of Sub-department of Ajara Autonomous Republic Government – Archives Administration;
9. **Fridon Kardava** - main specialist of Sub-department of Ajara Autonomous Republic Government – Archives Administration;
10. **Makka Albagachieva** – Museum of Anthropology and Ethnography, deputy manager of department of ethnographies of the Caucasus, candidate of historical science;
11. **Tamaz Phutkaradze** – Head of department of Sub-department of Ajara Autonomous Republic Government – Archives Administration; professor of Shota Rustaveli State University;
12. **Ketevan Phutkaradze** – PhD student of Shota Rustaveli State University;
13. **Ramaz Surmanidze** – professor; MD;
14. **Otar Gogolishvili** – director of Khariton Akhvlediani Museum; professor of Shota Rustaveli State University.

ელგუჯა ჩაგანავა/ნატო ქიქავა/ეთერ მიქელაძე - აჭარის არ მთავრობის საქვეუწყებო დაწესებულება საარქივო სამმართველოს და ტერიტორიული ორგანო არქივების მიერ 2016 წელს გაწეული მუშაობის ანგარიში	3
ნინო გოგიტიძე - ბათუმის ფოსტა - ტელეგრაფის კანტორა (საარქივო სამმართველოში დაცული დოკუმენტების მიხედვით, ფონდი ი-37-ის მიმოხილვა)	15
ნინო ოქროსცვარიძე - ეთნიკური იდენტობის გამომხატველი ტერმინები არტანუჯის ცნობიერებაში	21
მზია სურმანიძე - ბათუმის პუშკინის ვაჟთა სასწავლებელი (საარქივო სამმართველოში დაცული დოკუმენტების მიხედვით)	30
ფრიდონ ქარდავა - კრწანისის ველი და თებერვალი	34
თამაზ ფუტყარაძე/ქეთევან ფუტყარაძე - თონე//თანდური და კერა არტანის ეთნოგრაფიული მასალების მიხედვით	40
რამაზ სურამნიძე - გვარიშვილი და დადგენილი	51
ოთარ გოგოლიშვილი - დიდი სახელმწიფოების ბათუმის ოლქით დაინტერესება პირველი მოსფლიო ომის წინ.....	57
რეცენზია: თამაზ ფუტყარაძე - საქართველოს ოკუპაცია, ბოლსევიკური ინტერპრეტაციები (1921)	60
Макка Албогачиева – Грузины	62
ფოლიანტები	68
ბეელი აფიშა	72
ქორონიკონი	74
საარქივო დოკუმენტები	77
ჩვენი ავტორები	96

გამომცემლობა „უნივერსალი“

თბილისი, 0179, ი. ჭავჭავაძის გამზ. 19, ☎: 2 22 36 09, 5(99) 17 22 30
E-mail: universal@internet.ge; universal505@ymail.com